

D E P L A T E

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE

en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE
Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch
Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens
de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975
nr. 3394 en nr. 3395.

Verantwoordelijke uitgever : A. VAN ISEGHEM
Ijzerstraat 1
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

14de jaargang, nr. 2 - februari 1985.

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE

FEBRUARI - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige Kring DE PLATE heeft de eer en
het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen
tot een diavoordracht die doorgaat op :

donderdag 28 februari 1985 om 20u30

in de conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colen-
straat 6, Oostende.

Het onderwerp : DE ONTSTAANSGESCHIEDENIS VAN ONZE KUST

wordt gebracht door Mejuffrouw Cecile BAETEMAN, geoloog.

Over de ontstaansgeschiedenis van onze kust is het laatste
woord nog niet gezegd. Op dit ogenblik treedt een nieuwe
generatie geologen aan die de bakens van onze kennis aan
het verzetten zijn. Mejuffrouw Cecile BAETEMAN is hiervan
een van de koplopers. Na een diepgaand onderzoek kwam zij
tot het besluit dat op diverse punten de ontstaansgeschie-
denis van onze kust aan herziening toe was. Het resultaat
van haar studie zal vanavond in woord en beeld als een
weldoende, wetenschappelijk gefundeerde, regen over ons
neerkomen.

Mejuffrouw Cecile BAETEMAN, een authentieke Nieuwpoortse,
is verbonden aan de Belgische Geologische Dienst. Zij
publiceert regelmatig over het onderwerp in diverse weten-
schappelijke tijdschriften en haar voordrachten worden
zeer gewaardeerd in de bevoegde kringen.

Weer een van die PLATE-avonden die geen enkel rechtgeaard
Oostendenaar mag missen. Zoals (nog) steeds is de toegang
vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

J. B. DREESEN

Zijn reis naar Bulgarije in 1906 (1)

Dat feit alleen al illustreert duidelijk welk aanzien de voorzitter van de Oostendse hoteliersbond en exploitant van het restaurant der pakketboten genoot en op welke relaties hij kon bogen. Met welgevallen noteert A. Stracke die Bulgaarse reis in zijn autobiografie die hij 20 jaar later schreef, 80 jaar oud. Ik haal die passus hier aan. "Je me souviens encore de mon voyage à la cour de S.A. Royale le Prince de Bulgarie, plus tard devenu le roi Ferdinand I, et les grands honneurs qui m'ont été faits par S.M. le roi en présence de sa très vénérable mère S.A.R. Madame la princesse Clementine de Saxe-Coburg-Gotha, entouré de toute la famille; un diner eut lieu auquel je fus le seul invité".

Die reis naar Bulgarije had een kleine voorgeschiedenis. Op 30 juni 1897 waren prins Ferdinand van Bulgarije en zijn oudste broer prins Filips van Saksen-Coburg-Gotha, via Dover-Oostende, met de maalboot "Leopold II" uit Engeland teruggekeerd waar ze de jubileumfeesten van Queen Victoria, hun illustere verwante (die al 60 jaar regeerde), hadden bijgewoond. Uit waardering voor de voorkomendheid waarmee hij aan boord behandeld was, had prins Ferdinand de commandant, twee luitenanten en ook A. Stracké (l'excellent restaurateur à bord des paquebots postes") gedecoreerd. Prins Filips had de ordetekens uitgereikt (zie: le Carillon: 25 juni, 2 en 4 juli 1897). Waarschijnlijk kreeg A. Stracké bij die gelegenheid een eerste uitnodiging om Bulgarije te bezoeken, uitnodiging die in 1904 en 1906 herhaald werd.

Onze merkwaardige Oostendenaar, succesvol hotelier, oesterkweker en gemeenteraadslid, nam in november 1906 de vorstelijke uitnodiging aan. A. Stracké, bijna 61 jaar oud, vertrok alleen. Ongetwijfeld was de onderneming te vermoeiend voor zijn 73 jarige vrouw, Anna Maria Rau, uit Mainz.

Het was zeker geen alledaagse reis naar het verre - toen betrekkelijk rustige - Bulgarije. Alleen welgestelde burgers konden zich zo'n treinavontuur veroorloven naar de rumoerige Balkan waar de Europese mogendheden elkaars invloed controleerden en daarbij de belangen der Balkaanvolken willekeurig en opportunistisch behandelden.

Even het geheugen oprfrissen is hier niet overbodig.

Na taaie strijd, eerst onder de leiding van Karadjordjevič en daarna van Milosj Obrenovič (door wie de eerste in 1817 vermoord werd, oorsprong van een honderdjarige bloedvete) was (Noord-)Servië in 1817 een schatplichtig vorstendom geworden afhankelijk van Turkije. In de volgende decennien moderniseerde het zich moeizaam, afwisselend geregeerd door de Obrenovičs en de Karadjordjevičs.

Aangemoedigd door de panslavische beweging was

ook Bulgarije in mei 1876 in opstand gekomen tegen de bijna 5 eeuwen durende Turkse heerschappij. Het kreeg de machtige steun van Rusland. Na de nederlaag van Turkije werden op het Berlijns Congres (1878) belangrijke besluiten genomen : o.a. werden Servië en Montenegro onafhankelijk en kregen uitbreiding van grondgebied. Een Bulgaarse staat werd opgericht (minder groot dan Rusland eerst gepland had) onder Turkse suzeriniteit. Het vorstendom was echter verdeeld in een noordelijke en een zuidelijk gedeelte (nl. Oost-Roemelië). In 1879 koos de Bulgaarse nationale vergadering tot vorst Alexander van Battenberg (1857-1893), neef van Tsaar Alexander II. Gedreven door een Bulgaars nationalisme - waardoor hij zich van Rusland verwijderde - verenigde de jonge vorst in september 1885, Oost-Roemelië met Bulgarije. Servië dat ook zijn grondgebied wilde uitbreiden verklaarde, kwaad om het verstoorde machtsevenwicht, de oorlog aan Bulgarije en leed de nederlaag (13-28 november 1885).

Onder druk van Rusland moest Alexander van Battenberg aftreden (1886). Op 7 juli 1887 werd hij opgevolgd door Ferdinand van Saksen-Coburg-Gotha (1861-1948). Jarenlang door geen enkele mogendheid erkend wist deze, vastberaden en handig, militaire complotten waarin Rusland de hand had, te verijdelen. Nadat hij zijn anti-Russische eerste minister Stamboelof had ontslagen (1894) en zijn zoon Boris orthodox herdoopt had (1896) volgde de verzoening met Rusland en algemene erkenning.

Maar op de Balkan bleef het spannen. Het woeelige Servië begeerde een stuk Adriatische kust maar moest zich knarsetandend bedwingen omdat het bevriende Rusland zijn wonden likte na de nederlaag tegen Japan (1904-1905). Verder gistten de Bulgaarse en Servische aspiraties in de richting van Macedonië.

Gebruik makend van de Jongturkse revolutie riep Ferdinand in oktober 1908 de onafhankelijkheid uit van Bulgarije en nam de titel aan van tsaar. Gedreven door zijn imperialistische politiek versterkte hij de Balkanbond tegen het steeds meer verzwakkende Turkije dat nog heerste over Albanië, Macedonië en grensgebieden van Servië. Tenslotte bliezen Bulgarije, Servië, Montenegro en Griekenland het halali tegen het Ottomaanse rijk (de eerste Balkanoorlog 1912-1913). De verdeling van de buit leidde naar de twee Balkanoorlog (1913) waarbij de Bulgaren door Serven en Grieken vernietigend verslagen werden. De nadelige vrede van Boekarest (augustus 1913) deed Bulgarije tenslotte in 1915 de Duitse zijde kiezen. Met noodlottige gevolgen. Op 4 oktober abdiqueerde Ferdinand ten voordele van zijn zoon Boris III en trok zich terug in Coburg waar hij op 10 september 1948 stierf, 87 jaar oud.

En nu die reis van A. Stracke.

Le Carillon, het Oostendse blad dat onze reiziger gunstig gezind was, berichtte in zijn nummer van 15-16 december 1906 dat A. Stracké een reis van verscheidene weken gemaakt had naar Bulgarije. Prins Ferdinand had hem uitgenodigd en hem opdracht gegeven een rapport op te

stellen over de visvangst, de oesterteelt en het hotelwezen in zijn vorstendom. Samenvattend voegde het blad eraan toe : "A. Stracké is teruggekeerd opgetogen over zijn reis maar niet over de Bulgaarse hotels. De visserij is er nog primitief maar biedt grote mogelijkheden".

De volgende dagen publiceerde Le Carillon het reisverhaal van A. Stracké onder de titel : "Mon voyage en Bulgarie". Het wordt hier, helaas, onvolledig weergegeven omdat de jaargang 1907, waarin het slot stond, nergens voorhanden is.

Wanneer A. Stracké precies vertrok en hoelang hij wegbleef, is alleen bij benadering te bepalen. Vast staat dat hij op de gemeenteraadszittingen van 20 november en van 4 december afwezig was. In de Oostendse handelskamer was hij terug op 18 december. Op 15-16 december schreef Le Carillon : "Mr. A. Stracké vient de faire un voyage..." wat suggereert dat hij al een paar dagen terug in Oostende was. Hij kan dus omstreeks 10 november (of iets vroeger ?) vertrokken zijn en teruggekeerd tegen 10 december. Dat zijn ruim 4 weken wat overeenkomt met "un voyage de plusieurs semaines" van Le Carillon (15-16 december 1906) maar niet strookt met de bescheiden formulering van A. Stracké zelf : "abandonnant pour quelques jours toutes affaires et préoccupations" (cf. infra : 1ste bijdrage, alinea 2).

Hieronder volgt dan dat reisverslag. Alleen de eerste van de vier bijdragen (in Le Carillon) is gedaateerd : Sofia, le 22 novembre 1906. Alsof het hele relaas daar en op die dag geschreven werd. Ik laat A. Stracké, in mijn vertaling, aan het woord en geef tussenin wat commentaar.

Eerste bijdrage - (Le Carillon 22-23 december 1906)

Sofia, 22 november 1906.

Acht à tien jaar geleden kreeg ik van de heer Ghenadiëf, minister van handel en landbouw van Bulgarije, een uitnodiging om dat interessant land te bezoeken. Die uitnodiging werd twee jaar geleden vernieuwd, en ook nog onlangs, in de maand september, volgens de uitdrukkelijke wens van Z.K. Hoogheid, prins Ferdinand van Bulgarije.

Sinds jaren interesseer ik mij bijzonder voor Bulgarije, Zweden en Noorwegen omdat die landen zich stadig ontwikkelen en vorderingen maken. Ik nam dus de vriendelijke uitnodiging van minister Ghenadiëf aan en plande mijn bezoek voor de maand november. In Oostende nam ik de Wenen-expres terwijl een geweldige storm over de kust raasde en de regen neerstroomde. Mijn enige zorg was mij gerieflijk te installeren in de coupé die tot mijn beschikking was gesteld. Voor enkele dagen zou ik alle zaken en beslommeringen van mij afzetten.

Ik was voornemens in één trek naar Sofia te reizen. De afstand van 2.402 km wordt in een luxe-trein afgelegd in 56 uur zonder dat je moet overstappen.

Daar het een interessante reis was, meen ik dat het de moeite loont die na te vertellen al was het maar om de lezers (N.B van Le Carillon) aan te zetten

vaker op reis te gaan om de landen buiten onze enge grenzen te leren kennen. Niets is leerrijker dan vreemde landen te doorkruisen, hun inwoners te observeren, hun zeden en nijverheden te bestuderen. Onvrijwillig komt men ertoe vergelijkingen te maken met ons eigen land dat zo rijk en zo nijverig is en zo benijd door alle andere naties.

Het traject Oostende-Brussel deed ik in gezelschap van de vriendelijke directeur der Wagons-Lits, de heer Röbling. Om 18 u 24, zoals voorzien, kwam de sneltrein in Brussel-Noord aan. Daar werd ik opgewacht door de heer Georges Lorand, volksvertegenwoordiger van Virton, die mij vroeg zijn groeten over te maken aan zijn vrienden in Bulgarije en vooral aan minister Ghenadiëf. Mijn schoonzoon en mijn dochter kwamen mij eveneens goede reis wensen.

(N.B. Zijn dochter (en enig kind) was Augustine Christine, geboren te Oostende op 16 maart 1870 en er op 3 mei 1893 getrouwd met de Duitser Henri Diegel, geboren 7 maart 1857). In de Anspachlaan 2-4 in Brussel hielden ze de "Brasserie aux Augustins" tot 29 juni 1921. Ze stierven beiden in Vorst, hij op 13 juni 1923 en zij op 4 januari 1963).

Na een oponthoud van 6 minuten vertrok de trein naar Keulen. Een vijftiental reizigers waren opgestapt waaronder advocaat F. Wiener, zoon van senator Wiener. Tegen 18 u gingen we aan tafel en kregen een lekker souper. We zaten er met z'n zevenen waaronder een lid van de Ottomaanse ambassade in Londen die, wegens de ellendige overtocht, aan boord niet had kunnen eten en nu in de restauratiewagen zijn schade inhaalde. Omstreeks 22 u trok ieder zich terug in zijn compartiment.

Intussen schoot de trein vooruit. We doorkruisten de streek van Luik en zagen door de vensters de vuren van de fabrieken in volle bedrijvigheid. Weldra bereikten we Verviers en reisden verder naar Herbestal, Aken, Düren en Keulen.

Hoe kan je door Keulen trekken zonder te denken aan de kathedraal, de prachtige Rijn, de Zoo, de Flora, de Gürzenich en de theaters. (N.B. De Flora (bij de Zoo) is een fraaie openbare tuin, aangelegd in 1862, op de linkeroever van de Rijn, ten noorden van de stad. De Gürzenich, in het stadscentrum, is het beroemde 15e eeuwse dans- en feestpaleis waar verscheidene keizers te gast waren. Uitgebrand in 1943 werd het gerestaureerd in 1952-1955). Hier hebben we, in gezelschap van collega's uit Oostende, herhaaldelijk aangename dagen doorgebracht. Onlangs nog werden we op schitterende wijze ontvangen door de stadsmagistraat en door de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer. Op het weelderig banket waren meer dan 400 hoteliers uit heel Europa aanwezig. De feestelijkheden werden besloten door een overweldigend vuurwerk op de Rijn.

De trein stoomt verder. We passeren Bonn met zijn vermaarde universiteit (N.B. uit 1777). Aan de overkant ligt Königswinter met zijn heerlijk panorama op de Rijn. Dan komt Koblenz en de vesting Ehrenbreitstein; Bingen met daartegenover het Niederwald waar

het reusachtig beeld van Germania verrijst. Mainz, met zijn beroemde Palmengarten, Offenbach, Hanau, Aschaffenburg, Würzburg. Neurenberg waar, volgens de legende, de domsten intelligent worden als ze gebruik maken van de spreekwoordelijke trechter. (N.B. die trechter is niet legendarisch maar gaat terug op een literair leerboek, nl. "Poetischer Trichter, die deutsche Dicht- und Reimkunst in sechs Stunden einzugieszen" (3 di. 1648-1653, opnieuw uitgeg. 1939) van de Neurenbergse dichter en geleerde Georg Philipp Harsdörfer (1607-1658). Deze was een bereid man die door talrijke vertalingen uit het Frans en het Italiaans de barokcultuur in Duitsland bevorderde. Wegens zijn oppervlakkige en goedkope manier om de dichtkunst als het ware door een trechter in te gieten, werd dat boek in de 18e eeuw spottend genoemd: Nürnberger Trichter. Daarmee wordt in de Duitse omgangstaal een allereenvoudigste leer methode aangeduid waardoor men ook de domsten iets kan bijbrengen).

Na Regensburg en enkele andere steden bereiken we tenslotte Passau en de Oostenrijkse grens.

Geklop op de deur van mijn coupé maakt mij wakker. Al die steden waar we daareven doorgetrokken zijn en die ik al jaren kende, ik had ze nu teruggezien in een mooie droom die ik had willen voortzetten. Maar de Oostenrijkse douane is niet toegeeflijker dan een ander. Ik moest mijn reispas voorleggen en - om het onderzoek van mijn koffers te vermijden - verklaren dat ik alleen op doorreis was door Oostenrijk-Hongarije. De treinconductor behield mijn reispas want die is verplicht aan de Servische grens.

Mijn Ottomaanse buur had last met de douane. Terwijl ik de omgeving overschouwde, die ik sinds lang niet meer gezien had, hoorde ik hem dreigen het gedrag van de Oostenrijkse douaniers in alle kranten aan te klagen. Dat belette niet dat hij 21 kronen moest betalen voor de invoer van sigaren hoewel ze, naar zijn zeggen, voor zijn persoonlijk gebruik waren.

Een half uur later vertrok de trein. We waren in Oostenrijk. Voorbij Passau is het panorama, aan weerszijden van de trein, overheerlijk. Links heb je nog Beieren, rechts Oostenrijk. Aan beide kanten beboste heuvels waartussen de Donau vloeit. We rijden erlangs tot Linz. Een fijne stad die nu wel 60.000 inwoners telt. (N.B. in 1978 al 203.000). Ik herinner me vooral haar mooie kathedraal, het beeld van Sint-Nepomuk en haar merkwaardig museum.

Ik bewonder het landschap links en rechts van de spoorweg, ontbijt en dineer en tegen 18 u komen we aan in Wenen. Hier is 40 min. oponthoud voorzien om met de wagens uit Oostende en Parijs de Oriënt-Expres te vormen. Terwijl ik over het perron wandel, rijdt de sneltrein uit Parijs binnen. Ik zie de prins van Hohenlohe en Zijne Hoogheid de prins August van Saksen-Coburg uit de trein stappen, komende van Parijs. De laatste verlaat onmiddellijk het station om zich naar het paleis van Coburg (N.B. de Weense residentie van de familie) te begeven waar hij

op zijn broer zal wachten die morgen via Oostende uit Engeland arriveert. Samen zullen ze doorreizen naar Sofia waar ze het verjaringsfeest van hun moeder, prinses Clémentine zullen bijwonen.

(N.B. Wie A. Stracké met die prins van Hohenlofe precies bedoelt, ontgaat mij. Twee figuren kunnen in aanmerking komen. Prins Alexander van Hohenlohe-Schillingsfurst (1862-1924), zoon van Chlodwig Karl Viktor (1819-1901) de gewezen Duitse rijkskanselier. Of een neef, nl. prins Konrad (1863-1918), een Oostenrijks politicus, om zijn liberale ideeën genoemd : de rode prins. - Verder past hier een kleine genealogische uitweiding over het huis Saksen-Coburg-Gotha, dat zoals bekend, talrijke familierelaties had met de voornaamste Europese hoven. Die verwantschap klimt op tot hertog Frans van Saksen-Saalfeld-Coburg (1750-1806). Die had drie zoons : Ernest (1784-1844), Ferdinand (1785-1851) en Leopold (1790-1865). Ernest ruilde in 1826 Saalfeld voor Gotha. (Van Gotha, Saalfeld, Coburg, alle drie oorspronkelijk in Thüringen, liggen de eerste twee in de D.D.R., het 1ste op 20 km westelijk van Erfurt, het 2de 40 km zuidelijk van Weimar. Coburg, sinds 1920 in Beieren, ligt 40 km ten noorden van Bamberg, op 15 km van de Tsjechische grens). De jongste zoon van bovengenoemde Ernest nl. Albert (1819-1861) huwde in 1840 koningin Victoria (1819-1901) van Groot-Brittannië ; Ferdinand, de tweede zoon van hertog Frans, had evenals zijn vader 3 zoons. De eerste, Ferdinand II (1816-1905) huwde Maria II van Portugal (1837) en zijn afstammelingen bezetten de Portugese troon tot 1910. De tweede zoon, August (1818-1881) huwde prinses Clémentine van Orléans (1817-1907), dochter van koning Lodewijk Filips (1773-1850), koning van Frankrijk (1830-1848). Zij is de moeder van bovenvermelde prinsen Filips (1844-1921), August (1845-1907) en van Ferdinand I van Bulgarije (1861-1948). De derde zoon van hertog Frans was de latere Leopold I, koning van België (1831-1865). Diens tweede vrouw was prinses Louise Marie (1812-1850), de eerste Belgische koningin, jongere zuster van prinses Clémentine en tante dus van Ferdinand I van Bulgarije. De grootvaders van, enerzijds, Filips, August en Ferdinand van Bulgarije en van, anderzijds, Koning Albert I (1875-1934) waren dus broers. Bovendien was Filips de schoonzoon van Leopold II daar hij getrouwd was (1875) met prinses Louise van België (1858-1924), de oudste dochter van koning Lepold II).

Om 18 u 40 rijdt de trein van Wien-Westbahnhof naar Wien-Ostbahnhof waar de reizigers voor Hongarije, Servië, Roemenië, Bulgarije en Turkije opstappen. Tot mijn grote verrassing zie ik in de coupé rechts van de mijne, een heer binnenstappen die dadelijk bij de conducteur naar mij vroeg. Eerst 's anderendaags werd hij aan mij voorgesteld als Dr. Lambref uit Sofia, secretaris van Z.K.H. prins Ferdinand van Bulgarije. Hij heette me welkom en deelde mij mee dat ik hartelijk zou ontvangen worden. Minister Ghenadiëf zelf zou me bij mijn aankomst begroeten. Met ongeduld werd ik in Sofia verwacht.

Van toen af was de reis heel aangenaam. Sinds 7 u 's morgens waren we op Servisch grondgebied aangekomen en Dr. Lambref gaf overvloedige uitleg over de streken waar we doortrokken. Formaliteiten van reispas en douane werden mij bespaard daar Dr. Lambref bij alle ambtenaren bekend was.

(N.B Hier eindigt de eerste bijdrage (in Le Carillon). Over het traject Wenen-Belgrado deelt A. Stracké niets mee ongetwijfeld omdat het 's nachts werd afgelegd.

(wordt voortgezet)

Germain BILLIET

EENE GEVAERLIJKE EN ZEER BESMETTELIJKE ZIEKTE ... ANNO 1665

In J. BOWENS "Nauwkeurige Beschrijving..." lezen we p. 134 het volgende :

...Eene gevaerlyke en zeer besmettelyke Ziekte, de gene sedert kortst woedende was in Engeland, wierd omtrent dezen tyd ongelukkiglyk binnen Oostende gebragt door eenen Reyzer, den welken met zynen Koffer, inhoudende wolle Kleederen, van Londen aenkwam met een engelsch Schip. De Ziekte verspreydde haer aenstonds door de halve Stad, wegnemende menigvuldige menschen, en zy hield niet op dan een jaer en half daer naer. Geene Penne is bekwaem om den schrik en de vreeze te beschryven, waer in een-ider zig bevond, en men zal zig zonder moeyte verbeelden, dat men niets verzuynde, en ook de grootste maetregelen nam, om alle gemeynzaamheyt te weeren, door het maeken van Pest-huyzen, het aenstellen van Pest-meesters en diergelyke Persoonen. Onder menigvuldige ongelukkige Slagt-offers zyn aen deze Ziekte gestorven : den Heer Pastor VERNIMMEN van Bergen S. Winox, L.I.G. op den 9 Augustus 1666; den Heer Onder-pastor NICOLAES FEYT op den 1 der zelve maend; den Heer Onder-pastor PIETER PIEL op den 16 July; den Heer PIETER BEECKE, Professor, op den 18 der zelve maend; den Heer LIVINUS van Brussel, Professor, op den 18 Mey; Broeder EGIDIUS DE LEERS, op den 18 der zelve maend.

Den Heer Pastor VERNIMMEN wierd omtrent half December 1666 herplaetst door den Eerweerden Heer JOANNES BAPTISTE JANSSEN, die als Deken aengesteld wierd van de Christenheyt in het District van Oudenburg.

De Stad Oostende door de woede van deze schrikkelyke Ziekte meer dan d'helft van haere Inwoonders verlooren hebbende, was in langen tyd zoo Volkryk niet als te vooren, zoo dat haere Zeevaerd en Koophandel hier door merkelyk kwamen te lyden; maar de Voorzienigheyt, die altyd de waekende Ooge heeft over de noodwendigheyt der menschen, bragt deze ellendige Stad haest tot haeren vorigen luyster.

Ons geacht medelid, de Heer Raymond VANCRAEYNEST, vond in het Rijksarchief te Kortrijk twee documenten uit 1675, die een decennia na die ziekteepidemie, er nog een echo van laten horen.

We laten ze hier volgen in de lezing die de Heer VANCRAEYNEST ons bezorgde

Norbert HOSTYN

* * *

R.A. Kortrijk, Verzameling Aanwinsten, Cahier VI, nr. 3826

f° 1 r°

De onderschreven cooplieden ende factueren binnen deser stede van Oostende certifieren ende verclaren onder eet diert versocht synde dat in den jaeren 1665, 1666 en 1667 de contagiouse sieckte alhier is grootelickx opsteken geweest soo dat alle cooplieden ende factueren genoecht-sackt syn geweest hun selven te retireren buyten den selven stede behoudens de onderteeckende de welck daer blyvende meestendeel met deselve sieckte syn geaffligeerd geweest ende ter orsacke van dien veel verliesen ende banckeroeten syn geresulterdt, namelyk seker Engels coopman Nicolavs Cooper ende Jan Wonckier hebben verclardt hun verliesen ende achterstellen daer door gecomen te wesen ende meer andere. In teecken der waerheydt hebben dese onderteeckendt desen XIIsten 9 bre 1675.

(get.) Thomas Hamilton

(get.) Dionysio (....)

Pieter de Vos

Jan de Wael

Jacobus du Rye

Jacobus Hoijs minor

Francois Ferron

* * *

f° 1 v°

Burghmeester ende Schepenen der stede ende port van Oostende certificeeren ende attesteren by desen dat alle de personen onderteeckent hebbende de voorenstaende certificatie syn coopluyden woonachtich binnen deser stede staende ter goeder naeme, faeme ende reputatie ende diesvolgende dat aen diergelycke certificatien by hun onderteeckent volle geloove magh werden gheattribueert soo in rechte als daer buytten. In teeken der waerheydt hebben wy burghmeester ende Schepenen voornompt dese letteren ghedaen zegelen met den contrezegel van saeken deser voornomde stede neffens het hantteecken van den greffier op den veerthienden 9 bre XVI^c vyfentseventich.

(get.) N. de Meulebeque

José AERTS, beter bekend en in literaire kringen vermaard onder zijn pseudoniem Albert WESTERLINCK, overleed onverwacht te Kasterlee op vrijdag 30 april 1984. Deze geleerde, tevens hoofdredacteur van het tijdschrift "Dietsche Warande en Belfort", was geboren te Geel op 17 februari 1914; priester gewijd op 4 april 1937, was hij sedert 1957 gewoon hoogleraar (tot 1978) aan de Katholieke Universiteit Leuven. Vanaf 1955 gewoon lid, met veel moreel gezag en invloed, van de "Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde" te Gent. Te Leuven onder grote belangstelling begraven op vrijdag 4 mei 1984.

Ik zet deze realia op een rijtje om een figuur te eren en te situeren die te Oostende geen onbekende was. Albert WESTERLINCK had de gewoonte aangenomen om samen met zijn zuster Jozefa regelmatig te Oostende te verpozen; daar logeerde hij dan in hotel "Britannia" aan de Albert I-promenade, dicht bij het Kursaal. Ik mocht hem af en toe ontmoeten, nu eens in de Capucijnenkerk, de laatste maal in de Kapellestraat : een stille, eerbiedige groet zonder te pogen een gesprek aan te knopen want ik respekteerde daarvoor te zeer een man die gesteld was op incognito.

Een goed beeld van leven en werken van Albert WESTERLINCK kan men vinden in het hulde album : J.J. AERTS, "Verwondering en rekenschap : opstellen over Nederlandse letterkunde. Gebundeld en aangeboden ter gelegenheid van zijn emiritaat (...)" (Leuven, Universitaire Pers, 1978, 8°, 385 p., ill.), opgenomen in de reeks "Symbolae" onder het nummer A/vol. 7. Interessant is dat het de volledige bibliografie van Albert WESTERLINCK bevat, samengesteld door Hilda VAN ASSCHE en Richard BAYENS; deze bibliografie werd afgesloten op 31 december 1977 en omvat, naast zijn werk in boekvorm, zijn medewerking aan periodieken (zowel eigen creatief werk als kritisch en essayistisch werk).

Met hem verdween een grote figuur uit onze Nederlandse letteren en wij waren er heimelijk ietwat fier op dat hij Oostende en onze kust waardeerde.

Emiel SMISSAERT

PETIT-PARIS ...

... IN 1950 ▼

... EN IN 1953 ▲

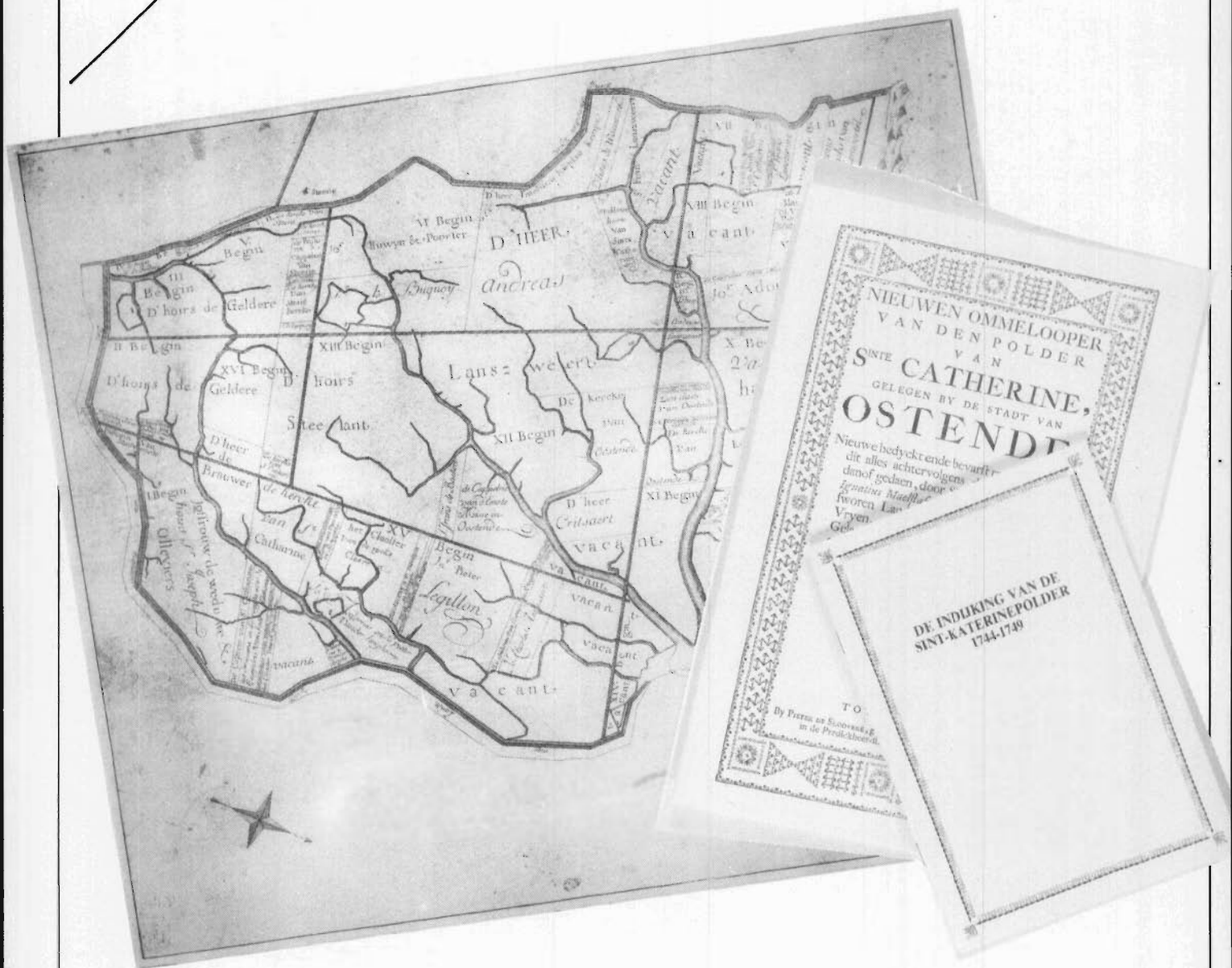
Slechts 200 ex.

Reproductie van de kaart
"Catharinepolder" 1746

met stadsplan Oostende 1980 op kalk.

Plus de 2 afgebeelde brochures

voor de prijs van 650 F.

Te bestellen bij de heer A. Lammaing

Grafisch Bedrijf Lammaing

Torhoutsesteenweg 354 - Oostende

☎ 059/70.71.23

OOSTENDSE MUZIEKMAATSCHAPPIJEN : DE HARMONIE "DE NOORDSTAR"

1911 - Stichting van een muziekvereniging onder de naam "De Noordstar" door Adolf WOUTERS en Pierre DEDEYSTER. De aktiviteit van de vereniging bestond er toen hoofdzakelijk in wekelijks en hoofdzakelijk op zondagnamiddag enkele uren "repetitie" te houden en af en toe bij bepaalde gelegenheden eens enkele liederen te spelen in de gelagzaal van het lokaal.

Adolf WOUTERS was de "Chef" terwijl Pierre DEDEYSTER de functie van Secretaris vervulde. De aktiviteit van de muziekvereniging werd ingevolge de oorlog in 1914 lamgelegd.

1918 - Pierre DEDEYSTER samen met Pierre DEVRY slagen erin onmiddellijk na de oorlog een fanfare met zowat 16 leden te vormen. Het was DEVRY die de muzikale leiding nam.

1921 - De fanfare heeft ingevolge enkele welgelukte prestaties sukses geboekt en bekendheid verworven. Het ledental groeide en door de aanwinst van twee klarinettisten werd de fanfare nu een harmonie. In de schoot van de harmonie werd een muziekschool opgericht die van meet af aan zowat 10 leerlingen telde.

1923 - Karel DESCHACHT wordt tot Voorzitter van de bloeiende harmonie "De Noordstar" aangesteld.

1926 - Frans VAN DONINCK wordt tot Voorzitter aangesteld en zou dit blijven tot aan zijn dood in 1940.

1927 - De "Chef" Pierre DEVRY gaat terug naar Nieuwpoort wonen en wordt opgevolgd door een gepensioneerde "Gagist van het 3e" met name DUTRON. Het was een zware dobber voor de plaatselijke B.W.P. want het was een betaalde chef.

1928 - Chef DUTRON hield het niet lang vol ! Hij was weduwnaar sinds enkele jaren en waagde het te hertrouwen, met als gevolg dat hij in de harmonie ontslag nam. Het was Albert VAN VLAENDEREN, de man die reeds 8 jaren lang kosteloze muzieklessen en instrumentenleer verstrekte, die verzocht werd als "Chef" op te treden en tot ieders opluchting aanvaardde. Voor de "Partij" was het eveneens een goede zaak, want Albert wees iedere vergoeding af. Ondertussen was Pierre DEDEYSTER, de man van het eerste uur, de Secretaris en spil van de harmonie overleden. Hij werd opgevolgd door Emiel CORVELEYN beter gekend als "Meester Corveleyn" thans nog Ere-Secretaris van onze harmonie. Steeds in hetzelfde jaar, maar méér bepaald op 8 april 1928 werd door de "Groep 13" een prachtig vaandel aan de harmonie geschonken. Neen...! geen verwarring hoor met de "Club treize". De "Groep 13" was een formatie van Noordstarmuzikanten die regelmatig in het Volkshuis optraden en af en toe eens met de pet in de hand een geldomhaling durfden doen. Het aldus integrale verzamelde bedrag besteedden ze aan een prachtige vlag voor HUN harmonie.

Het is niet precies te achterhalen tot wanneer Albert VAN VLAENDEREN aangebleven is als "Chef". Wij vermoeden tot 1936. Hij werd opgevolgd door Maurits SLABBINCK die deze taak vervulde tot 1940 wanneer de oorlog uitbrak.

1940 - De Voorzitter Frans VAN DONINCK wordt bij een werk-ongeval dodelijk verbrand door elektrische stroom.

1945 - Onmiddellijk na de oorlog wordt door Henri TOURNOY als Voorzitter, samen met Jean GOVAERT als "Chef", getracht de harmonie opnieuw vlot te krijgen. Jean GOVAERT was een "cor" uit het Stadsmuziek, terwijl Henri TOURNOY sinds 1922 spelend lid van de "Noordstar" was en destijds deel uitmaakte van hoger genoemde "Groep 13". Het was een zéér moeilijke start met 8 à 10 man. De reden is nogal begrijpelijk ; de meeste muzikanten verdienden "schoon" geld in al-lerhande dansformaties die toentertijd na de bevrijding, omzeggens in elk café waren gevestigd, en waar er minstens 4 maal per week gedanst werd.

1947 - Het werd de hoogste tijd dat de leiding in handen van een nieuwe "Chef" werd gelegd. Het was Armand LAUWERS die door de toenmalige Federale Secretaris van de B.S.P., Roger DE KINDER, werd aangezocht om die taak op te nemen. Armand LAUWERS is lid van de "Noordstar" vanaf 1927, hij was toen 6 jaar. Hij is houder van verschillende konservatorium-diploma's. Naast zich had hij Henri TOURNOY als voorzitter, René MEYER als Secretaris en Emiel CORVELEYN als Schatbewaarder.

1948 - Er zit goede vaart in de harmonie. Met Armand LAUWERS groeit het ledental en verhoogt het muzikaal peil merkbaar. Na enkele uitvoeringen zijn heel wat symphatisanten gevonden en onder impuls van "Meester CORVELEYN" en Milo EDEBAU werden er 45 kepi's aangekocht. De harmonie kreeg een fraaier aanzien.

1950 - Een hoogoplopend incident tussen "Meester" en Roger DE KINDER, woordvoerder van de "Partij", was oorzaak dat Emiel CORVELEYN, na ruim 22 jaren de functie van Schatbewaarder vervuld te hebben, het bijltje er bij neerlegde. Kort daarop werd ook Marcel REYNAERT vervangen. Het was Charles GOES die vanaf dan beide functies als Secretaris-Penningmeester vervulde. Maar op muzikaal gebied stond de harmonie niet stil. Onder de kundige leiding van Armand LAUWERS behaalde "De Noordstar" te Oostende het bevorderingsdiploma naar de 2e Afdeling.

1951 - Het gaat steeds in stijgende lijn. Bijna 80 man sterk behaalt "Chef" Armand LAUWERS met "zijn" harmonie, in het grote Starmarsfestival te Oostende, de 2e prijs in de reeks "Uitmuntendheid".

1958 - Was alles te mooi om zo te kunnen blijven ? Eens méér dan 80 man sterk, verzwakte de harmonie reddeloos.

Aanleiding daartoe waren de vele folkloristische groepen die als paddestoelen uit de grond waren gekomen en met aantrekkelijke vergoedingen en allerhande reisjes de in "De Noordstar" gevormde muzikanten wegkaapten. Zo citeren wij enkele van die groepen : de Ostendia Schotten - de Zigomars - de Kaarters - De Gilles van de Zee - de Ali Baba's. Bovendien was er dan in de Stedelijke Vakschool een harmonie opgericht. Te Bredene was er de Gemeentelijke Harmonie die alle prestaties behoorlijk betaalde, tot zelfs de repetities toe. En men mag de Stadsharmonie niet vergeten tegen wie niemand opkon, precies omwille van de betalingen. Men kwam er in de "Noordstar" niet meer toe het traditionele Ceciliafeest te organiseren. Morele en financiële steun van de Partij bleven uit.

1962 - De Partijleiding bleef passief toekijken tot plots de harmonie niet in staat bleek op te treden voor de 1 Mei-optocht. De Partij vond een oplossing met de "Kliek van de Vakschool". Het resultaat was natuurlijk beneden alles. Het geval werd in het Partijbestuur druk besproken. Vergaderingen met het Harmoniebestuur brachten geen oplossing. De tijd verstreek.

1963 - 1 Mei is nakend. Het BSP afdelingsbestuur vraagt zich af wat de harmonie kan doen. Alle kontakten lopen op een sisser uit. Reden ? Een kleine vergoeding, in vergelijking met andere korpsen, wordt geweigerd ! Op voorstel van Marcel ARIX wordt beslist tot oprichting van een werkgroep. De samenstelling van BSP zijde was : Marcel ARIX, Jozef DESWAEF en Edgard MISSIAEN. Langs de zijde van de harmonie : Armand LAUWERS, Henri TOURNOY, Charles GOES, René EDEBAU en André ADELAERE. Na enkele maanden bleef van de BSP delegatie nog enkel Marcel ARIX over, met de zeer moeilijke opdracht de harmonie te reorganiseren en nieuw leven in te blazen. De algemene herhalingen werden opnieuw ingericht en telden maximaal 14 spelende leden. Op 1 mei presteerde de harmonie tegen een kleine vergoeding met 22 man. Het bleek dat een nieuwe start genomen was. Er werd druk geoefend, de resultaten bleven niet uit want... een opperbeste geest was in het harmoniebestuur ontstaan waarin Marcel ARIX nu ook opgenomen was.

1964 - Charles GOES wordt ontlast. Hij blijft Penningmeester en het is Marcel ARIX die het secretaritaat opneemt. Hij kan bekomen dat enkele BSP-mandatarissen er voor gewonnen zijn om ieder een instrument aan de harmonie te schenken. Dit gebeurt tijdens de uitvoering van een zaalconcert. Het is vooral de morele en financiële steun van Sebastiaan BOUDOLF die vanaf nu bepaalde zaken mogelijk maakt. Verdienstelijke muzikanten worden wegens hen vele jaren aktiviteit vereremerkt, een nieuw vaandel wordt ingehuldigd en Sebastiaan BOUDOLF wordt tot Ere-Voorzitter uitgeroepen. Voor het eerst sedert vele jaren wordt opnieuw een Ceciliafeest georganiseerd.

1965 - Marcel ARIX legt het harmoniebestuur een "vijfjarenplan" voor dat "gedurfd" wordt genoemd. Er wordt verder

gegaan met de vernieuwing van de instrumenten. Tal van partities worden aangekocht. Een reeks wijkuitstappen wordt georganiseerd en levert sukses. Er wordt een "Vriendenkring van Ereleden en Steunende leden" opgericht. Een "kunstconcert" heeft plaats en Armand LAUWERS smaakt het genoeg : muziekcritici spreken zich lovend uit om wat hij opnieuw met liefhebbers tot stand wist te brengen. Charles GOES vraagt ontslag en het Penningmeesterschap wordt nu ook opgedragen aan Marcel ARIX.

1966 - De harmonie "De Noordstar" telt nu 45 spelende leden. Zij heeft zich te verheugen over een "Vriendenkring" van ongeveer 50 Ereleden en 120 Steunende leden. Er wordt druk geoefend, maar Armand LAUWERS is bijlange nog niet geneigd met zijn harmonie naar wedstrijden en festivals te trekken. Met enorm veel geduld en talent schaaft hij verder en streeft hij er naar steeds dichterbij de perfectie te benaderen.

1967 - Tal van kostbare instrumenten worden vernieuwd, andere worden hersteld. De algemene herhalingen worden gemiddeld door 45 muzikanten bijgewoond op een totaal van 55 spelende leden. De activiteit is ten overstaan van vorige jaren méér dan verdubbeld. Tijdens de kioskconcerten, stapmarsen of zaalconcerten worden grote successen geogst. De "Vriendenkring" groeit, er komen méér centen binnen, er komen méér mogelijkheden.

1968 - Alles gaat in stijgende lijn. Ook de "Prijzenkermis" levert op wat ervan verwacht werd. De grote tweejaarlijkse tombola was de bekroning. De twee kunstconcerten in het Volkshuis, werden voor een nokvolle zaal uitgevoerd en minutenlange ovaties vielen Armand LAUWERS en zijn muzikanten te beurt. Maar inmiddels werd het "vijfjarenplan" langzaam maar zeker afgewerkt.

1969 - Ook het Stadsbestuur is tot de bevinding gekomen dat "De Noordstar" een onbetwistbare "Kulturele Vereniging" is met grote activiteit. De jaarlijkse bijzondere toelage wordt verdubbeld. Tal van andere organisaties steunen nu reeds enkele jaren de harmonie en verhogen die toelage. Marcel ARIX is opgelucht, het is bijna zo goed als zeker, er komen uniformen.

1970 - Het jaar zet in met een hele serie bestuursvergaderingen, waarbij de bestuursleden zich telkens over kleur, snit van de uniformen, hoed of kepi enz., enz. uit te spreken hebben. Een steunlijst wordt gedurende 10 weken in omloop gebracht. Het resultaat is overweldigend en de tweejaarlijkse tombola kent eveneens groot sukses. Enkele dagen vóór 1 Mei wordt de harmonie "De Noordstar" voor het eerst met 54 muzikanten in een piekfijn, deftig uniform gezien en ontvangen op het stadhuis. Het harmoniebestuur heeft het vijfjarenplan afgewerkt. Maar er wordt niet gerust. De "Chef" is bijlange niet voldaan, zijn kader moet aangepast worden, hij heeft nieuwe partities vandoen. Er is nog véél werk op de plank.

Armand LAUWERS richt in de schoot van de harmonie een "Koperensemble" op dat bij uitstek geschikt is om op te treden bij hoogstaande kulturele plechtigheden. Maar opnieuw stelde hij zich tot doel, met die kern, naar betere uitvoeringen te evolueren.

1971 - "Jubeljaar". De muziekvereniging "De Noordstar" is 60 jaar oud en is sinds 50 jaar harmonie. Dit jubeljaar moet zich kentekenen op velerlei manieren en gebieden.

(ons medegedeeld door het bestuur
van "De Noordstar" in 1980)

FRANS JACOBS TE OOSTENDE

Frans JACOBS moet een zeer vruchtbare dichter en zanger geweest zijn. Ik heb een verzameling afschriften van vliegende bladen door hem uitgegeven. Deze bladen zijn genummerd en het laatste nummer dat ik heb is 133. Op ieder blad staan 6 tot 8 liederen, dat maakt reeds een gemiddelde van meer dan 1.000 liederen, tot op dat ogenblik want het kan wel zijn dat Frans JACOBS er mede is doorgegaan.

Hij moet ook te Oostende goed gekend zijn geweest want in verzamelingen vliegende bladen van Oostendenaars vond ik betrekkelijk veel van de bladen en liederen van Frans JACOBS.

Ik denk niet dat hij zomaar een "marktzanger" was want op 54 van zijn liederen die ik in mijn verzameling heb zitten er slechts VIER over moorden : twee over de moord in de duinen te Oostende - en dan nog als extra-bijlage - , één over de vreselijke misdaad te Beernem (zangwijze : Plaisir de Bois - ja, ja) en één over de wreede moord te Gent (zangwijze, zoals over Margeriet Cheyns : Fijn aan den Rijn).

Bovendien nog 2 liederen over onze "koereurs" in de Ronde van Frankrijk. Actualiteit van toen dus.

Voorlopig kan besloten worden dat Frans JACOBS zijn productie vooral bracht in café chantants. Hij beveelt zich op zijn grote bladen eveneens aan "voor het opluisteren van banketten en trouwtafels door zijn schoon liederenrepertorium" - een zingende wat we nu zouden noemen "disc-jockey". Ten andere bij dergelijke gelegenheden past het niet over wrede moorden en misdaden te zingen. Wel kan er een traan van af met een melodramatische tekst maar toch vooral iets lustigs, zoals het lied dat hierna volgt.

De periode van JACOBS' optreden situeert zich tussen de twee wereldoorlogen ; dat ziet men aan het "repertorium", zangwijzen en ook aan de moord- en koereurlieder.

In het lied dat hierna volgt gaat het over "congé pay ", iets dat toen nieuw was in ons land. Er was toen nog geen spraak van Spanje, en andere verre landen en streken en Frans JACOBS verdient wel een onderscheiding van het Commissariaat-generaal voor Toerisme (dat toen nog niet bestond).

Ik haal het lied aan omdat er ook spraak is van Oostende en wat men toen dacht van onze koningin der bouwheren.

Het lied komt van vliegend blad nummer 133.

MIJN BETAALD VERLOF

zangwijze : Suzane (sic)

1 Compleet

'k Had mijn konzee met solde
Acht dagen met fatsoen
'k Dacht in mij zelf tevreden
'k Ga ook wat reizen doen
Eerst reed ik naar Oostende
Daar was 't nogal kadee
Zoo al die jonge meisjes
Te zien spertelen in de zee

refrein :

Oostende, Oostende,
Ziet g'er vele loopen zonder hemde
Met de roode lippen, uitgedecolteerd
Poeier op de kaken, 't haar geonduleert
In Oostende, in Oostende
Vindt ge veel blague en stoeffen
Zonder centen.

N.B. : Het ware wel interessant geweest te lezen wat Frans JACOBS nu zou gezongen hebben als hij naar Oostende kwam en daar al die blote meisjes zou zien spertelen op het strand... maar hij zou wel gezwegen hebben want op zijn liederenbundels staat steeds gedrukt dat zijn liederen "door groot en klein mogen gezongen worden". Op andere plaatsen van het land is het hem minder goed bevalien, luister maar :

2 Compleet

Vandaar reed ik naar Brussel
'k Sliep in een logement
'k Werd g'heel den nacht gebeten
Van 't zespoeters Regiment
En 's morgens onder 't scheren
Vroeg ik mijn schuld tevreer
'k Moest dertig frank betalen
En 'k had nog wat roode beestjes mee.

Armand LAUWERS richt in de schoot van de harmonie een "Koperensemble" op dat bij uitstek geschikt is om op te treden bij hoogstaande kulturele plechtigheden. Maar opnieuw stelde hij zich tot doel, met die kern, naar betere uitvoeringen te evolueren.

1971 - "Jubeljaar". De muziekvereniging "De Noordstar" is 60 jaar oud en is sinds 50 jaar harmonie. Dit jubeljaar moet zich kentekenen op velerlei manieren en gebieden.

(ons medegedeeld door het bestuur
van "De Noordstar" in 1980)

FRANS JACOBS TE OOSTENDE

Frans JACOBS moet een zeer vruchtbare dichter en zanger geweest zijn. Ik heb een verzameling afschriften van vliegende bladen door hem uitgegeven. Deze bladen zijn genummerd en het laatste nummer dat ik heb is 133. Op ieder blad staan 6 tot 8 liederen, dat maakt reeds een gemiddelde van meer dan 1.000 liederen, tot op dat ogenblik want het kan wel zijn dat Frans JACOBS er mede is doorgegaan.

Hij moet ook te Oostende goed gekend zijn geweest want in verzamelingen vliegende bladen van Oostendenaars vond ik betrekkelijk veel van de bladen en liederen van Frans JACOBS.

Ik denk niet dat hij zomaar een "marktzanger" was want op 54 van zijn liederen die ik in mijn verzameling heb zitten er slechts VIER over moorden : twee over de moord in de duinen te Oostende - en dan nog als extra-bijlage - , één over de vreselijke misdaad te Beernaem (zangwijze : Plaisir de Bois - ja, ja) en één over de wreede moord te Gent (zangwijze, zoals over Margeriet Cheyns : Fijn aan den Rijn).

Bovendien nog 2 liederen over onze "koereurs" in de Ronde van Frankrijk. Actualiteit van toen dus.

Voorlopig kan besloten worden dat Frans JACOBS zijn productie vooral bracht in café chantants. Hij beveelt zich op zijn grote bladen eveneens aan "voor het opluisteren van banketten en trouwtafels door zijn schoon liederenrepertorium" - een zingende wat we nu zouden noemen "disc-jockey". Ten andere bij dergelijke gelegenheden past het niet over wrede moorden en misdaden te zingen. Wel kan er een traan van af met een melodramatische tekst maar toch vooral iets lustigs, zoals het lied dat hierna volgt.

De periode van JACOBS' optreden situeert zich tussen de twee wereldoorlogen ; dat ziet men aan het "repertorium", zangwijzen en ook aan de moord- en koereurlieder.

In het lied dat hierna volgt gaat het over "congé pay ", iets dat toen nieuw was in ons land. Er was toen nog geen spraak van Spanje, en andere verre landen en streken en Frans JACOBS verdient wel een onderscheiding van het Commissariaat-generaal voor Toerisme (dat toen nog niet bestond).

Ik haal het lied aan omdat er ook spraak is van Oostende en wat men toen dacht van onze koningin der bouwheren.

Het lied komt van vliegend blad nummer 133.

MIJN BETAALD VERLOF

zangwijze : Suzane (sic)

1 Compleet

'k Had mijn konzee met solde
Acht dagen met fatsoen
'k Dacht in mij zelf tevreden
'k Ga ook wat reizen doen
Eerst reed ik naar Oostende
Daar was 't nogal kadee
Zoo al die jonge meisjes
Te zien spertelen in de zee

refrein :

Oostende, Oostende,
Ziet g'er vele loopen zonder hemde
Met de roode lippen, uitgedecolteerd
Poeier op de kaken, 't haar geonduleert
In Oostende, in Oostende
Vindt ge veel blague en stoeffen
Zonder centen.

N.B. : Het ware wel interessant geweest te lezen wat Frans JACOBS nu zou gezongen hebben als hij naar Oostende kwam en daar al die blote meisjes zou zien spertelen op het strand... maar hij zou wel gezwegen hebben want op zijn liederenbundels staat steeds gedrukt dat zijn liederen "door groot en klein mogen gezongen worden". Op andere plaatsen van het land is het hem minder goed bevalien, luister maar :

2 Compleet

Vandaar reed ik naar Brussel
'k Sliep in een logement
'k Werde g'heel den nacht gebeten
Van 't zespoeters Regiment
En 's morgens onder 't scheren
Vroeg ik mijn schuld tevrede
'k Moest dertig frank betalen
En 'k had nog wat roode beesjes mee.

refrein :

In Brussel, in Brussel
Daar is het waarlijk goed om te logeren
Slapen op mansarde, 't zevenste verdiep
Hier en daar aan 't scharten
Slapen doet ge niet
In Brussel verdeken
Leert gij de Fransche tale
Zonder spreken.

3 Compleet

Van Brussel naar Antwerpen
Recht naar den beestenhof
'k Had nog wat centen over
Van mijn betaald verlof
'k Ging daar een biefstuk eten
't Was gelijk lek en versch
Ik vroeg den garçon
Is dat misschien filet d'Anvers.

refrein :

Dat reizen verdeken
Zal ik van mijn leven niet vergeten
Luik, de Grot van Haan
En Eupen Malmedy
Heb ik al gezien en 'k beklag het mij toch niet
Met reizen kunt ge leeren
Den naaste keer zal ik mij
't Huis wel amuzeeren.

Jef KLAUSING

VRAAG

Ons medelid René NIEUWENHUYSE, Koninginnelaan 50,
bus 3, Oostende, vraagt of iemand weet waar zich het
Café MAREST-DEBUSSCHERE bevond (ca. 1925).
Het café had nr. 4 als huisnummer.

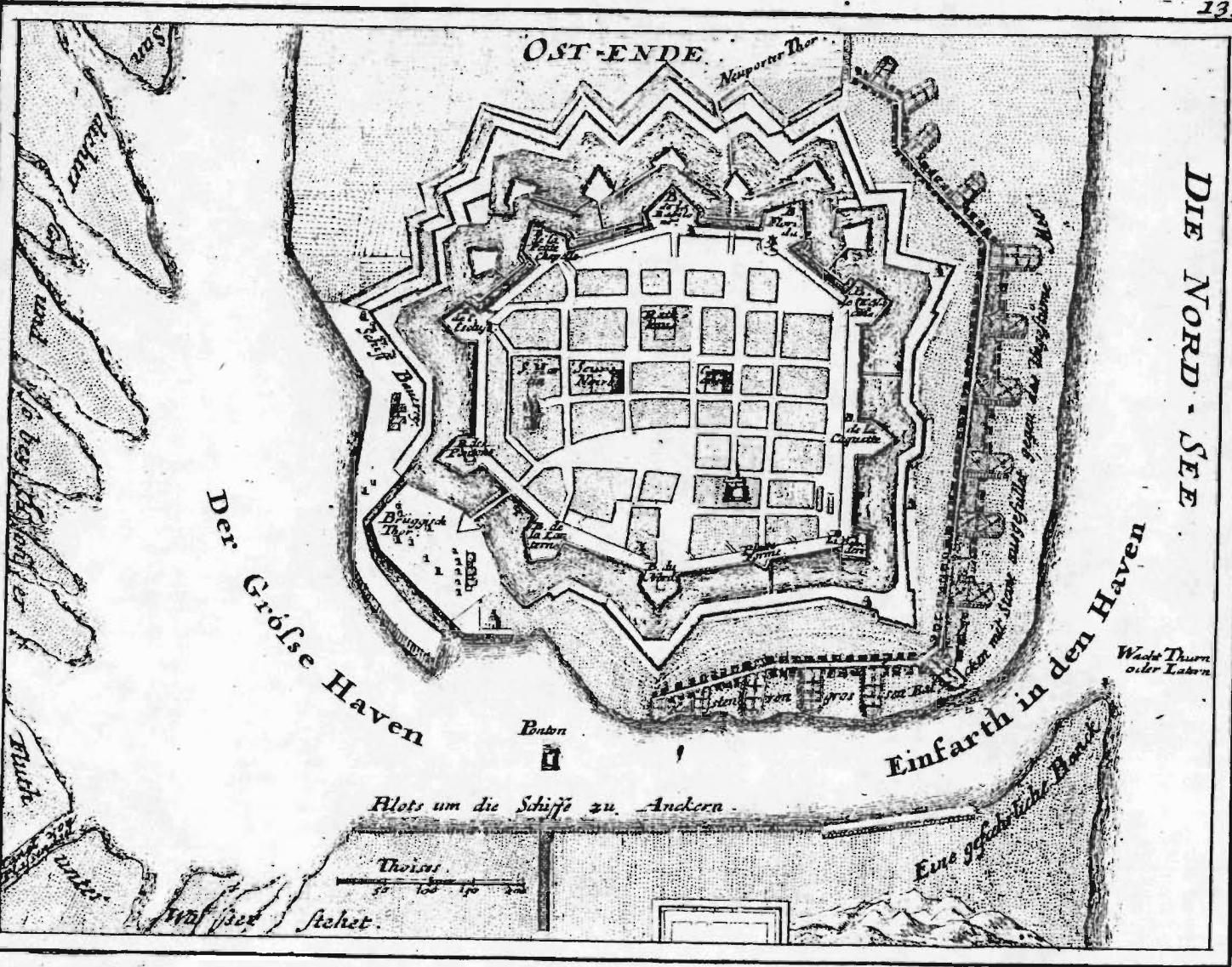
OSTENDE ist eine zwar kleine doch sehr feste und namhafte Stadt, in Teütsch-Fländern 4 Meile von Brügge gelegen, ein wichtiger Meer-Hafen ja der einzige welchen die Kron Spanien in denen Niederlanden übrig behalten.

Anfangs ist sie nur ein Dörf und von Eischen bevohlet gewesen, als man aber dero Lager und bequemlichkeät besser beobachtet, haben die Staaten in der Stände des Landes, sie nach und nach mehr befestigt, hat auch an Inwohnern so zugenommen, das man vor Jahren solche auf 3000 Bürger geschätzt, deren Anzahl aber bey anseyeriger Belagerung bis auf 20 herunter kommen.

1582. hatte la Motte der Commandant von Gravelingen einen Anschlag auf die Stadt es gelang ihm aber ubel und wurde seiner Leüthe sid erschlagen.

1601. aber wurde sie von Erz-Herzog Albrecht aus Pestherreich mit großer Macht beläuret, er mußte aber 3 Jahr 3 Mon. mit und 3 Wochen dar für leben, und sich hundert Mann einbüßen, die er sie erobern konnte, dahero diese Belagerung für eine der aller ärgsten gehalten zu halten.

1708. mühten die Franzosen solches zu überrumpeln sie konnten aber ubel an und

wurden heftig gestuzt. Doch nach Königs CAROLI des II in Hispanien Tode übergab damals dero Gubernator der Niederlande der Churf. aus Bayern das ganze Land und also auch diese Stadt dem König in Frankreich ohne das es ohne einen Mann kostete, wiewohl zu dessen eigenen höchsten Schaden.

Dann nachdems dieser mit Frankreich gegen Kaiser und Reich sich conjungiert aber in Teütschland an der Donau zuwey, auch darauf, 1707. den 30. May die dritte Haupt Schlacht in Niederland und zugleich auf einmal ganz Brabant zerlöhren hatte, griffen die Engell- und Holländische Allürte diese Stadt mit solcher heftigkeit an, das da sie sich vormals über 3 Jahr gehalten, sie sich nun in 6 Tagen ergeben mußte.

21

85/57

11. Bodemeter, fol. 222. a. J.

In een vorig artikel zagen we een aantal concessies - al dan niet toegestaan aan Oostendenaars die wat in de mars hadden - in de jaren 1862-1864.

Ook Mariakerke liet zich niet onbetuigd. In 1865 noteerden we volgende bouwlustige aanvragen. Plaats, naam en motieven zijn uiteraard interessant. Steeds gaat het om "obtenir en location à l'effet d'y construire ou de l'exploiter en culture..."

Zoals ene "cultivateur" Maurice RYCKEWAERT die een negatief advies krijgt wanneer hij geslechte duinen wil in cultuur brengen omdat de graslanden ervan reeds verhuurd zijn door de Domeinen.

Jean VANBLAERE heeft op 31 mei 1865 meer geluk. Hij wil op staatsgrond (2 a 64 ca) een huisje bouwen "au pied intérieur des dunes". De huur ervan gaat naar Domeinen die al het vruchtgebruik heeft en die uiteraard de prijs bepaalt. Het perceel moet netjes afgepaald zijn en mag niet onderverhuurd worden aan derden tenzij het Departement van Openbare Werken de toestemming heeft.

Zijn naamgenoot L. VAN BLAERE voert vruchteloos een polimiek om een 28 a 58 ca stuk grond ten westen van Oostende. Hij voert aan dat hij reeds in 1847 in concessie gebruik ervan had en dat tijdens zijn afwezigheid zijn broer François het zou hebben afgestaan aan een MESSCHAERT. Wat hij echter vergeet te vertellen is dat hij in 1853 (of 1854 ?) voor 8 jaar de nor in moest. Zijn broer nam de exploitatie over en verkocht het huis aan dezelfde MESSCHAERT die dan later het vruchtgebruik verworven had...

Landbouwer DELANGHE vindt evenmin gehoor "pour l'être mise en culture..." Hier betrof het een terrein dat lag achter de concessie ROYON, BEERBLOCK en MUSIN en dat zich uitstreckte tot aan de militaire zone. Als reden werd opgegeven dat de heren JANSSENS, FONTEYNE en SERRUYS er hun badkarretjes plaatsten...

Wie zou nu niet willen wonen in Mariakerke op een paar tientallen are ongerepte natuur aan de voet van geëfende duinen ?

In 1865 waren dat ondermeer Pierre VANSTECHELMAN (met 15 a 22 ca), Charles LINGIER (met 20 a), "ouvrier" Louis MAES (met 25 a), F. TOURNOYE, Charles SYDEIN (met 15 a) en Charles BORGOO (met 13 a 76 ca) die er allen hun hutje bij de zee lieten optrekken. Niet ongebreideld echter want iedere uitgraving of wijziging aan het relief der duinen moest een fiat krijgen van Openbare Werken.

Op 22 juli 1865 mag "propriétaire" Amand TERMOTE zijn bouwvergunning in ontvangst nemen. Zoals alle andere gevallen stipuleert ook hier de wetgever dat, in geval van opheffing van huur of verbreking van de overeenkomst, de rechthebbende verplicht is zijn "maisonette" af te breken en alles in zijn oorspronkelijke staat terug te brengen.

Tot slot nog dit. Pierre VANSLEMBROUCK vraagt of hij zijn perceel grond mag overlaten aan Désiré VAN BLAERE die er een woning wil neerzetten op een stuk duin tussen Oostende en het fort Wellington. Bruggen en Wegen vindt het onvoorzichtig om toestemming te geven want nieuwe wandelwegen zijn daar reeds op papier uitgestippeld...

(vervolgt)

Ivan VAN HYFTE

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXV :

HET MEMORIAAL ARISTIDE DOORME.

In aflevering XXI van deze monumentenreeks ontmoetten we reeds een sculptuur van Emile BULCKE : het bronzen naakt "De Wind" in de zuidelijke plantsoenen van het Stadhuis.

Nu is het de beurt aan een andere beeldhouwkunstige realisatie van Emile BULCKE : het Memoriaal Aristide DOORME, op 4 september 1952 onthuld aan één der muren van de bogenconstructie tussen de Kon. Villa en de Kon. Gaanderijen, in de volksmond de "Drie Gapers" genoemd.

EMILE BULCKE

Over kunstschilder-beeldhouwer Emile BULCKE en zijn oeuvre kunnen we hier kort zijn : hij kwam erg uitgebreid aan bod in de artikelreeks "Vergeten Oostendse Kunstschilders" (1979).

ARISTIDE DOORME

Destijds werd over DOORME heel wat gepubliceerd. Een compleet overzicht van zijn wapenfeiten vindt men in de "Biographie Coloniale". We nemen hier echter - met toestemming van de auteur - een artikel over DOORME over, van de hand van Christiaan-Adolphe WAUTERS, gepubliceerd in "De Zeewacht" van 18 mei 1984.

* * * * *

Oostendenaars die regelmatig een wandelingetje langs de dijk maken hebben beslist reeds het herdenkingsplakket opgemerkt dat, links van de "Drie Gapers", de bronsgroene onsterfelijkheid verzekert van "Aristide DOORME, Held van de veldtocht tegen de Arabieren en de Batetelas". Lang staat men bij dergelijke plaketten gewoonlijk niet stil... er zijn er veel en de geschiedenis heeft bovendien ook heel wat helden van vroeger uitgerangeerd. In dit geval ergens wel ten onrechte.

De wapenfeiten die Aristide DOORME als Oostendenaar in Kongo heeft verricht zouden hem elders beslist

meer weerklank hebben opgeleverd. Dat hij zijn militair doorzicht en zijn driestheid vooral tegen de Arabische slavenhandelaars heeft gekeerd, mag vandaag beslist "humanitair" heten, (waarbij de objectiviteit ons echter wel gebiedt te stellen dat dit "humanisme" bloederig bevochten werd). Reden te over dus om eens te peilen naar de Kongolese avonturen, rond de eeuwwisseling van ARISTIDE JEAN OCTAVE DOORME, Oostendes schitterendste militair-koloniale figuur.

Oostende aan de evenaar

Aristide DOORME werd in 1863 te... Antwerpen geboren, doch liep school aan het Oostendse OLV Kollege. Hij koos vrij jong voor een militaire loopbaan bij de Jagers te Paard. Met de bescheiden graad van "wachtmeester" trok hij in 1890 naar de kolonie. Hij kwam in Kasai terecht, waar hij zijn jeugdige overmoed direkt kwijt kon in de strijd tegen de Kiokos, beruchte slavenhandelaars, die hij maar liefst 307 slaven lichter maakte. In 1893 werd DOORME tot luitenant bevorderd en kwam meteen in een nieuwe campagne terecht ; de opmars naar Kasongo, een bolwerk van Arabische slavenhandelaars. Onderweg namen de troepen nog even gauw Nyangwe in, ook een slavenhandelaarsvesting.

Te Kasongo leidde DOORME de aanval op de versterking van Said ben Abedi en nam haar bij de eerste stormloop in. De streek bleef echter bijzonder gevaarlijk door de Arabische aanwezigheid zodat paniekerige inlanders, her en der vluchtend, DOORME meer voor de voeten liepen dan wat anders. Enkele negerstammen trakteerden hun "bevrijder" bovendien met overvallen op voedselkaravanen. Terrein en begroeiing van de Kasongo-streek leenden zich niet tot klassieke aanvalsmanoeuvres, zodat DOORME in een soort guerillastrijd terecht kwam. Toch wist de Oostendenaar een dertigtal kopstukken onder de muiters gevangen te nemen. In oktober 1893 raakte bekend dat de geduchte Arabier Rumaliza op nauwelijks acht uur gaans van Kasongo stond. Ter plaatse bleken de Arabieren verschanst te zitten in een stevig fort. Onder dekking van de hoge begroeiing wisten DOORME en luitenant DE LANGE de vesting tot op 20 meter te naderen. Toen werden zij opgemerkt en met hun manschappen op moordend vuur getrakteerd. De ongelukkige konstruktie van het fort (dode hoeken, slechtgeplaatste schietgaten...) zorgde er voor dat de Arabieren hun dekking moesten verlaten om op de regeringstroepen te kunnen richten. Dit voordeel woog echter lang niet op tegen de kracht van de verdediging. De Belgen lieten ten slotte een kanon aanrukken, maar de kanonniërs, ontzet door de verliezen, lieten hun geschut in de steek. De officieren gooiden zich dan maar zelf op het kanon en slaagden er in om het op nauwelijks honderd meter van de vesting op te stellen, dank zij een prima dekkingsvuur, onderhouden door DOORME en honderd soldaten. Het effect van de schoten was verwoestend. De krijgskansen keerden in het voordeel van de Belgen die echter plots door een tweede groep Arabieren in de rechter flank werden aangevallen. Fel verweer dreef de aanvallers evenwel spoedig de heuvels weer in. De volgende morgen bleef DOORME het fort bewaken terwijl zijn kollega's met hun manschappen op verkenning trokken. De Arabieren deden

een uitval om te pogen het kanon te bemachtigen. DOORME sloeg hen echter terug en kreeg ook spoedig versterking. Rumaliza lanceerde een tweede, veel beter doordachte, aanval en nu kwam DOORME, ondanks zijn versterkingen in een veel hachelijker positie. Zijn vriend PONTHER wist hem te ontzetten maar schoot er het leven bij in. Vijf uur later waren de Arabieren volledig teruggedrongen.

Doorme kontra Rumaliza

DOORME had een erg originele manier om zijn troepenmacht op peil te houden. Hij verving de doden uit zijn compagnie door inboorlingen of bevrijde slaven die hij voorzag van de naam, het stamnummer en de uitrusting van de gesneuvelden ! Die konstante getalsterkte zou hem spoedig weer van pas komen, want kort na de gebeurtenissen in de streek van Kasongo viel de onvermoeibare Rumaliza opnieuw aan. De Belgen konden dit keer braaf de aftocht dekken ! DOORME kommandeerde de achterhoede en slaagde er in om de Arabieren op voldoende afstand te houden zodat de regeringstroepen ordelijk konden terugtrekken.

Rumaliza bleef versterkingen uit zijn mouw schudden en bedreigde tenslotte Kasongo zelf. De plaats werd versterkt en diverse compagnieën kregen de opdracht om nieuwe Arabische versterkingen van Rumalizas hoofdmacht af te snijden. DOORME maakte deel uit van de troep die te Kalunga de Arabische hulptroepen in hun opmars moest stremmen. Deze zaten aldaar verschanst in twee versterkingen. In januari '94 werd zowel de Arabische hoofdmacht als de hulptroepen door de Belgen verslagen. DOORME droeg hier uiteraard zijn steentje bij ! In 1894 brak te Luluaburg een opstand uit, uiteraard weer opgepoekt door de Arabieren. Kapitein DOORME, pas terug van een rustpoos in het moederland, trok naar Gandu, waar hij de verschaning van een duizendtal muiters onder de voet liep. Een tweede groep opstandelingen was er inmiddels in geslaagd om een Belgische kolonne in de val te lokken en af te slachten. DOORME nam deel aan de strafexpeditie, versloeg een aantal muiters en zette de achtervolging in. Spoedig waren deze veilig ver achteruit gedreven.

De opstand van de Batetelas

DOORME begon last te krijgen met zijn gezondheid en keerde in augustus '96 naar Oostende terug. In maart 1897 was hij evenwel als kommandant alweer terug te Kasongo, doch hij was nog te ziek om de grote campagnes naar de Nijl mee te maken. Nu Kongo praktisch volledig van de Arabieren bevrijd was, droomde Leopold II er van om de staatsgrenzen tot aan de Nijl te verleggen. Het kontingent Batatelas (= Bantoe-stam), dat de bezetting van de Nijlstreek moest verzekeren sloeg, opgehitst door Arabieren en gearabizeerde negers, spoedig aan het muiten. Het zou de geregelde troepen jaren kosten om deze opstandelingen compleet neer te slaan. DOORME versloeg een eerste groep muiters nabij Boko en rukte toen op naar Shabunda. De weg bleek echter geplaveid met moeilijkheden en onvoorstelbare ontberingen. Velen stierven zodat DOORME zich verplicht zag te Piani Kikunda te bivakken om aldaar op versterkingen te wachten. Deze

daagden niet op en DOORME viel tenslotte zelf, met zijn sterk uitgedunde troep, de Batetelakrijgers van Saliboko aan. Op 23 december 1897 was het pleit beslecht. Saliboko werd gedood en DOORME zag zich plots meester van de enorme buit van de Batetelarooftochten. De overlevende muiters sloten zich bij een andere groep opstandelingen aan en overvielen opnieuw DOORME's nu compleet uitgeputte, compagnie. Ruim gebrek aan munitie noopte DOORME terug te trekken. Toch bleven ook hier nog 400 dode muiters op het slagveld achter. DOORME wilde naar huis terug, hoorde echter van een konflikt te Mogala en organiseerde aldaar nog gauw een geslaagde tegenactie.

In 1899 keerde hij naar Oostende terug. Hij trok nog tweemaal naar Kongo als agent voor de Lulonga-Compagnie en de Compagnie du Katanga. Op 30 januari 1905 zette hij een punt achter zijn Kongolese carrière. Aristide DOORME stierf op 13 september 1905, 42 jaar oud, te Oostende.

* * * * *

Het memoriaal Aristide DOORME is een bronzen laagrelief waarop we de gehuldigde geportretteerd zien in een ovalen medaillon geplaatst op een afrikaans schild waarop een vijftal puntsterren. Achter het schild zijn twee speren geplaatst, ervoor prijkt een palmtak.

Als opschrift lezen we :

ARISTIDE DOORME
1863 - 1905
HELD VAN DE VELDTOCHTEN TEGEN DE
ARABIËREN EN BATETELAS
HEROS DES CAMPAGNES ARABES ET BATETELAS

Zoals gezegd werd het op deze plaats op 4 september 1932 plechtig onthuld, samen met een ereplaket waarop de namen van de overige Oostendse congo-pioniers.

* * * * *

Het was voorheen de bedoeling het memoriaal aan te brengen links of rechts van het poortje in de toren van het toenmalig stadhuis op het Wapenplein : op ANTONY-foto's zien we BULCKE met andere personen een ontwerp op ware grootte uitproberen op de genoemde site. BULCKE schonk die ontwerptekening naderhand aan het Museum voor het Leger en de Krijgsgeschiedenis te Brussel, waar we het tot voor kort nog geexposeerd zagen, verloren, ergens hoog aan een muur.

* * * * *

ICONOGRAFIE

Zowel van de presentatie van het ontwerp aan de muur van het stadhuis, als de inhuldiging van het eigenlijke monument op de dijk, bestaan fotoreportages van M ANTONY.

Norbert HOSTYN

ORGELS IN GROOT OOSTENDE - ORGELS IN DE SINT-PETRUS &
PAULUSKERK (17de & 18de eeuw)

Wat volgt is een overname uit "Adem", tweemaandelijks tijdschrift voor muziekcultuur, 17de jg., nr. 2, 1981, p. 81-88 (met toelating van de auteur).

De oudste vermeldingen : Vincent BOURNE

In de oudste rekeningen van de Sint-Petrus-en-Pauluskerk die bewaard bleven (1657/59), wordt er reeds een orgel vermeld (1). In die jaren ontvangt Vincent BOURNE, die tevens organist-titularis was, zes en dertig pond voor herstellingen aan het orgel aangebracht. We kennen de bouwer van dit instrument niet, dat, gezien de betrekkelijke grote uitgave, zeker verre van nieuw was.

Daarna ontbreken de rekeningen tot in het begin van de 18de eeuw. Toch was het mogelijk, dankzij enkele bewaarde contracten, uit te maken dat er aan het orgel merkelijke veranderingen werden aangebracht.

Dezelfde Vincent BOURNE werd er, door akte van 10 februari 1666 (2), mee gelast het orgel uiteen te nemen, te veranderen en weer op te stellen op een nader te bepalen plaats; het ging waarschijnlijk over een doksaal dat zich tussen het koor en het kerkschip bevond, want er werd bepaald hoe het "voorspel" naar het hoofdaltaar moest gekeerd staan.

Ook de speeltafel moest zo gewijzigd worden dat de organist rechtstreeks zicht op het hoofdaltaar had, wat toen zeker een nieuwigheid was.

De Monter moest voortaan acht voet sprekend zijn; Praestant 4 gewijzigd of vernieuwd worden, om het volledig koor te versterken. De oude Octaaf, sprekende twee voet, zou Flageolet worden; de Trompet moest in Bombarde omgevormd worden, doch acht voet hoog. De drie blaasbalgen moesten vernieuwd, en gezien het belang van het instrument, zou er een vierde bij komen.

Het orgel dat tot hiertoe slechts één klavier had, zou van een positief voorzien worden, waarvan het klavier "à la moderne" onder dit hoofdwerk moest geplaatst worden.

Samenstelling van dit positief : Bourdon 8, Praestant 4, Fourniture III, Cornet III, Fluit 4, Kwintfluit (2 2/3). Die werken kostten drie honderd vijftig florijnen.

Orgelmaker Jan VAN BELLE

Op 31 mei 1667 kwam Jan VAN BELLE (3), een ander orgelmaker, het orgel "aanvaarden" (4). Hij verklaarde dat alles volgens het contract en perfect afgewerkt was, behalve de voorgestelde wijziging aan de Trompet.

Jan VAN BELLE was afkomstig van Sint-Winoksbergen; hij is waarschijnlijk te identificeren met de organist van de Sint-Walburgiskerk te Veurne, die dezelfde naam droeg. In 1674 vestigde hij zijn werkhuis te Ieper en kreeg grote faam zowel in Vlaanderen als in Noord-Frankrijk.

Zo bouwde hij orgels te Poperinge (Sint-Bertinus) in 1674; ook werkte hij te Saint-Omer in 1675. Hij stelde het orgel op in de Sint-Niklaaskerk te Diksmuide in 1679-1685. Zijn werk te Desselgem (1680) bleef nog gedeeltelijk bewaard. Ook werkte hij in het Augustijnenklooster (1682) en in de Benediktinessen-Abdij te Sint-Winoksbergen (1684). Dit laatste instrument staat thans te Kwaadieper. Ook het orgel van Reningelst (1689) dient vermeld.

Vincent BOURNE overleed, of staakte zijn werkzaamheden, in, - of even vóór -, 1677, want op 19 augustus van hetzelfde jaar ondertekende Jan VAN BELLE een contract, waardoor hij zich verplichtte gedurende gans zijn leven het orgel, dat hij zo pas gerestaureerd had, te onderhouden, en dit zo dikwijls het zou nodig blijken (5). Daardoor zou hij van wege de kerk een rente van twaalf florijnen bekomen, zonder bijkomende onkosten.

Opvolger Carel BOURNE

In 1686 moet Carel BOURNE, waarschijnlijk de zoon van hoger vermelde, het orgel nogmaals vergroten en zekere onderdelen vervangen. Het contract van dit werk werd op 22 april 1686 ondertekend (6).

Het leder van de vier blaasbalgen moest vernieuwd worden, de secreten van het hoofdwerk uit elkaar genomen, gekuist en hersteld, het klavier vernieuwd; alle pijpen, waarvan er vele geen geluid meer gaven, moesten gekuist worden, de traktuur van de registers vernieuwd, alsook de windleidingen. Het positief moest gans vernieuwd worden : de samenstelling zou er als volgt uitzien :

Bourdon 8
Praestant 4 (in het front)
Octave 2
Kwint (open) 2 2/3
Superoctave 1
Furniture IV
Cornet (hoger opgesteld) IV
Vox Humana (tin)

Daar het tin en loodgehalte bepaald waren (50 % van elk), mogen we veronderstellen dat gans het pijpwerk van het positief vernieuwd werd.

Vergeleken met het vorige orgel, werd er dus een een-voetspel bijgevoegd, de samengestelde mixturen werden met één rang verrijkt, en er werd een Vox Humana bijgeplaatst. Misschien was de oude kwint gedekt of met roeren, want er werd bepaald dat de nieuwe open moest zijn.

De onkosten beliepen achthonderd florijnen voor het hoofdwerk en zevenhonderd voor de vernieuwing van het positief. Carel BOURNE verplichtte zich ook, het orgel elk jaar, gedurende gans zijn leven, te onderhouden voor zes pond "de gros de flandre". De kerk zou geen bijkomstige onkosten dekken.

Vanaf 1708 zijn de rekeningen opnieuw bewaard gebleven. Toen was Nicolaes WILLAERT organist; ook zou hij het instrument onderhouden, tegen twaalf florijnen 's jaars (7).

Hierin was het regelen van de Trompet inbegrepen. Zijn wedde als organist beliep vijftig florijnen per jaar.

Ook op dit tijdstip werd er schaapleder voor de blaasballen aangeschaft. Dit herstel werd uitgevoerd door Broeder Alexander en diens helper.

In 1715 waren er waarschijnlijk herstellingen uit te voeren, die WILLAERT niet op zich kon nemen, want er werd weer een beroep gedaan op Carel BOURNE, die hiervoor zevenendertig florijnen ontving (8).

De rekeningen van 1720 tot 1730 hebben zozeer van de vochtigheid geleden, dat ze bijna onleesbaar zijn. In elk geval bleef dezelfde WILLAERT steeds organist en hersteller (9).

Jacobus II BERGER

We weten dat in 1726 het orgel vervangen werd door een dat eertijds in de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge stond, waar Corneille CACHEUX, uit Atrecht, een nieuw instrument plaatste. Jacobus II BERGER werd ermee gelast het oude orgel van Brugge gaans in orde te brengen en te Oostende op te stellen. Het akkoord werd gesloten op 6 mei 1726 (10).

De verscheidene punten van dit contract worden tweemaal vermeld: de linkerhelft is steeds een verbetering van de rechterhelft; de linkerhelft ten andere beantwoordt aan de definitieve vorm.

Vooreerst is er sprake van de beide windladen, die moesten verlengd worden om wille van de uitbreiding van de klavieren: 48 toetsen in plaats van 45, d.w.z. tot de vijfde do, en zonder eerste do kruis.

Wat het pijpwerk betrof, moest de eerste octaaf van het front vernieuwd worden. De goede en wel bewaarde spelen moesten aan het orgel van Brugge ontleend worden. Voor het hoofdwerk waren het: Cornet, Bourdon 8, Octaaf 4, Fluit en Nazard, terwijl een nieuwe Sesquialter II de Quintadeen zou vervangen. Een nieuwe Larigot zou de kleine Fluit vervangen, terwijl de Fourniture IV en de Cymbael II nieuw moesten zijn, alsook de Trompet die de plaats van de Flageolet zou innemen. Ook moest er een Clairon en Vox Humana bijkomen.

Wat het positief betreft, hier moest een nieuw secreet en een nieuw front gemaakt worden. De Cornet die slechts één rang rijk was (11), zou er drie tellen, ten nadele van een weggenomen Cymbael. Ook de Fourniture moest verrijkt worden. Bourdon, Fluit, Nazard en de helft van de Doublette moesten behouden blijven; een Terts zou de Flageolet vervangen; een Cromhoorn wordt in de plaats van de Regaal opgesteld.

Opvallend is de Bourdon 16 op het positief, doch zeer waarschijnlijk behoort deze tot het hoofdwerk. Tenslotte werd de voorkeur gegeven aan een "dikke Terts".

Er werden drie nieuwe blaasballen geplaatst voor dit instrument.

Hier volgen de nieuwe en de oude disposities:

Nieuwe dispositie

GROOT-ORGEL

(C, D - c' '')

Monter 8

Cornet

Grosse Tierce

Bourdon 8

Octave 4

Fluit (4 ?)

Nazard (2 2/3)

Doublet (2)

Sesquialter II

Larigot (1 1/3)

Fourniture

Cymbale

Trompet (8) b+c

Klaroen (4)

Vox Humana (8)

RUGPOSITIEF

(C, D - c' '')

Prestant (4)

Bourdon (8)

Cornet III

Fluit (4)

Doublet (2)

Nazard (2 2/3)

Fourniture IV

-

Terts (1 3/5)

Cromhoorn (8)

Oude dispositie

GROOT-ORGEL

(F - a'')

Monter 8

Cornet

Bourdon 16

Bourdon 8

Octave 4

Fluit (4 ?)

Nazard (2 2/3)

Doublet (2)

Kwintadeen

Petite flûte (2)

Fourniture IV

Cymbale II

Flageolet

Trompet '8

Klaroen (4)

RUGPOSITIEF

(F - a'')

Prestant (4)

Bourdon (8)

Cornet (tongspel =
zink)

Fluit (4)

Doublet (2)

Nazard (2 2/3)

Fourniture

Cymbale

Flageolet

Regaal

Het werk moest na één jaar klaar zijn. De onkosten beliepen 1.100 florijnen; de orgelbouwer moest gedurende 3 jaar het instrument gratis onderhouden. Het afbreken van de kast te Brugge en het vervoer van heel het orgel naar Oostende viel ten laste van de kerk, alsook het heropstellen en de eventuele herstellingen.

De verkoopacte, gericht aan de E.H. Carolus VAN DER CRUYCE, pastoor van Oostende, en belopende 500 florijnen, bleef bewaard (12). Het stuk werd getekend op 8 mei 1726. We vernemen er in, dat het positief een eigen kast had.

Andreas BERGER

Vervolgens was het Andreas Jacobus BERGER (°1721-†1774), die belast werd met het regelmatig onderhoud van het instrument. Hij was de oudste zoon van Andreas I BERGER, -broer van de bovenvermelde Jacobus II BERGER -, en van Maria Janssens. Andreas Jacobus BERGER mag beschouwd worden als de grootste Brugse orgelbouwer in de 18de eeuw. Hij leverde nieuwe orgels nl. in de Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Blindekens te Brugge (1737), in de Sint-Gillis-kerk te Brugge (1742), te Loppem (1743), Bredene (1750),

bij de Augustijnen te Roeselare (ca. 1750), te Pollinkhove (ca. 1750), in het Prinselijke Begijnhof te Brugge (1740), in de Sint-Antoniuserkerk te Blankenberge (1750), te Sint-Andries (1770), en nog in de Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Barmhertigheid te Izenberge (13).

Petrus-Josephus DE RIJCKERE

Daarna komt de Kortrijkse orgelbouwer Petrus-Josephus DE RIJCKERE (°1716-†1791) aan de beurt (14). Op 13 mei 1745, werd hij belast het orgel te kuisen en nog zekere veranderingen uit te voeren (15): de klavieren moesten gekoppeld worden; hij moest een aangehangen pedaal leveren (C-g^o met alle kruisen), en de grosse tierce vervormen in de tertsen van de doublet.

Wij weten niet of dit werk onmiddellijk uitgevoerd werd want de stad werd gebombardeerd en op 23 augustus 1745 door de Fransen genomen. In ieder geval kreeg hetzelfde jaar P.J. DE RIJCKERE 108 florijnen (16). In 1760/69 ontvangt Joannes BERGHE (lees BERGER) 25 florijnen en 4 stuivers voor onderhoud van het instrument (17).

Lambertus VAN PETEGHEM

In 1774 wordt, door een akte getekend op 12 december, de in Vlaanderen zeer bekende orgelbouwer Lambertus Benoit VAN PETEGHEM er mee gelast het orgel te restaureren en het de volgende samenstelling te geven (18):

Hoofdwerk	Positief
Monter 8	Praestant 4
Praestant 4	Bourdon 8
Doublette 2	Fluit 4
Bourdon 8	Nazard 2 2/3
Fluit 4	Tertsen 1 3/5
Tertsen 1 3/5	Fourniture
Larigot 1 1/3	Cornet III
Cymbel II	Cromhoorn (8)(b-d)
Fourniture IV	Tremolo
Cornet VI (sic)	Ventil
Trompet 8	
Klaroen 4	
Vox Humana 8	
Bombarde 16 (voorzien)	
Tremolo	
Nazard 2 2/3	

Ook moet het leder van de blaasbalgen vernieuwd worden, de windladen verbreed, alsook de klavieren van 53 toetsen (C-f''', en steeds zonder C ≠ ≠). De onkosten beliepen 700 florijnen, waarbij nog 300 voor de Bombarde, die er dan toch geplaatst werd.

Tijdens de Franse Omwenteling werd de kerk gesloten. De ornamenten uit de kloosters van de stad en omliggende gemeenten werden er verzameld, alsook de meubels van de uitwijkelingen van Oostende.

Op 20 maart 1799 werd de kerk in een "Tempel van de Rede"

veranderd. In het koor werd er een altaar voor het Vaderland opgericht; er kwam een lange stoet en op het orgel werden vaderlandse liederen gespeeld (19); zo bleef het instrument bewaard.

VOETNOTEN

- (1) BRUGGE, Rijksarchief (Sint-Petrus en Paulus), nr 12.
- (2) Ibidem, nr. 61 : "Stukken betreffende het orgel" (1666-1822).
- (3) Over Jan Van Belle, zie A. DESCHREVEL, Het geslacht van Belle, in : De Schalmei, V, 1950, p.155; Id., Historische terugblik op het orgel in West-Vlaanderen, in : West-Vlaanderen, XI, 1962 nr. 61, p. 32; M. VAN MACKELBERG, L'Orgue de Nielles-les-Ardres, in L'Orgue, 1963, p. 77-78.
- (4) Zie noot 2.
- (5) Zie noot 2.
- (6) Zie noot 2.
- (7) BRUGGE, Rijksarchief, Oostende (Sint-Petrus en Paulus), nr. 13 en sq.
- (8) Ibidem, nr. 15.
- (9) Ibidem, nr 17.
- (10) Zie noot 2.
- (11) Hoogstwaarschijnlijk een tongspel, die vervangen moest worden door een Kornet III ranken met labiale pijpen. Zie : Dom J. KREPS, Le Cornet de Flandre, in : Musica Sacra, nr. 1, p. 3-30.
- (12) Zie noot 2.
- (13) L. LANNOO, De Brugse Orgelbouwersfamilie Berger (1677-1845), Verhandeling aangeboden tot het behalen van de graad van licentiaat in de Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis, afdeling Muziekwetenschap, Katholieke Universiteit Leuven, februari 1975.
- (14) A. DESCHREVEL, De Kortrijkse Orgelbouwers De Rijckere, in : Handelingen van de Kon. Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk, nieuwe reeks, XVII, 1954, p. 105-120 (p. 106). Over het De Rijckere-orgel te Aksel/Nederland, zie : J. KEPPEL, Een orgel van De Ryckere in Nederland, in : Orgelkunst, I, 1978, nr. 1-2, p. 50-56.
- (15) BRUGGE, Rijksarchief, Oostende, (Sint-Pieter en Paulus), nr. 4, fol. 265.
- (16) Ibidem, nr. 20.
- (17) Ibidem, nr. 24.
- (18) Zie noot 2.
- (19) E.M(EGANCK), De kerk van Oostende gedurende het schrikbewind, in : Rond den Heerd-Archievenboek, d.III, 1875, p. 40-47. Zie ook J.N. PASQUINI, Histoire de la Ville d'Ostende et du port précédé d'une notice des révolutions physiques de la côte de Flandre tirée de M. Belpaire et suivie du vademecum du voyageur à Ostende, Brussel, 1842, p. 320-321.

Jean-Pierre FELIX

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LII : JACQUES ASAERT

Jacques ASAERT werd geboren op 3 september 1903 te Oostende.

Gehuwd met Emmy ROSSER, woonde hij lange tijd in het "Laiterietje" in het Maria-Hendrikapark dat hij van 1941 af samen met zijn schoonbroer, violist Oscar DEVRIENDT (+1983) uitbaatte (1).

Latere adressen van ASAERT waren Brigantijnenstraat 7, en toen deze woonblok moest verdwijnen voor de nieuwe belastinggebouwen, Prinsenlaan 18.

Jacques ASAERT was op de eerste plaats muzikant, die in tal van Oostendse amusementsensembles van het interbellum aan zijn trekken kwam, o.a. "La Terrasse" en "Laiterie Royale".

Na 14-18 kwam ASAERT in contact met kunstschilder Jan DE CLERCK en kreeg van hem wat schilderlessen die resulteerden in een beperkt aantal aquarellen en pastellen die - als werk van een dilettant - helemaal niet slecht waren.

Van 1 tot 15 augustus 1937 exposeerde hij 2 werkjes tijdens een Zomersalon in het foyer van de Schouwburg : "Gezicht te Brugge" en "Marine" (2).

Twee van zijn werkjes waren enkele jaren geleden zelfs tentoongesteld in de retrospectieve Jan DE CLERCK in het Oostends museum, nl. de aquarel "Patinoir" en de pastel "Laiterie Royale".

(1) J.B DREESEN, Het Koninginnehof, in De Plate, 1983/4.

(2) Catalogus van die tentoonstelling

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LIII : J. BAETEMAN

Oostends amateurkunstschilder, werkzaam in de vijftiger jaren van deze eeuw. Woonde Ieperstraat 17 a.

BAETEMAN exposeerde tijdens het Salon 1956 van de Oostendse Kunstkring (Kon. Gaanderijen) met 3 werkjes :

- "Theepot"
- 2 maal "Stilleven"

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LIV : JOHAN BAKS

Deze kunstschilder exposeerde van 1 tot 15 augustus 1937 tijdens het "Groot Zomersalon" in het foyer van de Schouwborg (Vlaanderenstraat).

De catalogus vermeldt 4 werken :

- "Op droogdok"
- 3 maal "Visserskaai"

BAKS woonde toen in de Moerasstraat 7 te Oostende.

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LV : TH. BOURGEOIS

Van deze hoogstwaarschijnlijk Oostendse volkse amateurschilder zijn momenteel geen nadere gegevens voorhanden.

"De Plate" bezit van hem een schilderijtje, voorstellende een 19de eeuwse volkstype genaamd "Meulenoare".

Deze was handelaar in kolen. Hij poseert links van zijn kolenwagen die door een wit paard getrokken wordt. Op de achtergrond de toren van het oud spoorwegstation en de masten van enige zeilschepen.

olie op hout : 30 x 50
getekend onder rechts : Th. BOURGEOIS
Herkomst : Gift Mr. BOURGOIGNIE

Bibliografie : Ary SLEEKES, Oude Oostendse volkstypes, Oostende, s.d., p. 28-30 (met afb.)

N.B. : van dit tafereel zijn lokaal meerdere versies in omloop.

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LVI : L. DECOUSSEMAKER

Oostends amateur-kunstschilder. Exposeerde een aantal werken in het Salon 1952 van de Oostendse Kunstkring (Kon. Gaanderijen) :

"Begijnhof te Brugge", "Bosgezicht te Epping Forest", "Bos met bronnen", "Oostendse poort te Brugge", "Begijnhof te Kortrijk" en "Ingang van het Hospitaal te Leicester".

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LVII : Nap. DELANNOY

Oostends amateurkunstschilder.

Exposeerde 2 werkjes in het Salon 1952 van de Oostendse Kunstkring (Kon. Gaanderijen) :

- "In de tuin"
- "Bloemenmarkt"

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - LVIII : DE MULDER

Kunstschilder uit de 19de eeuw, waarover verder niets geweten is.

"De Plate" bezit van hem één werkje: een "Gezicht op de Oostendse omwallingen".

We zien de met bomen begroeide wallen ter hoogte van de Zuiderpoort. Vooraan een walgracht met enkele hengelaars, de Zuidpoort met een brug over de walgracht. Boven de wallen steekt de toren van de Sint-Pieterskerk uit.

Het is een pastel van 16,8 x 24 cm.

Gift Ernest DE TAEVE.

Norbert HOSTYN

DE BATTERIJ GNEISENAU

(cf. De Plate - blz. 84/169)

De vier kanonnen vóór het PALACE HOTEL werden in de loop van de maanden oktober en november van 1923 weggevoerd door de Gentse aannemer Ep. VAN AUDENAERDE (koper en staal).

Bij het wegvoeren van de kanonnen werd de dijk beschadigd en de aannemer aangemaand de nodige herstellingswerken uit te voeren.

Ondanks meerdere aanmaningen en processen-verbaal bleef de Gentse aannemer in gebreke zodat de werken dan, op zijn kosten, uitgevoerd werden door de aannemer L. DEBUSSCHERE (toen woonachtig te Blankenberge). De herstellingswerken werden uitgevoerd tussen 18 en 23 augustus 1924 en kostten 392,90 ₣.

André VAN CAILLIE

TWEE BELANGWEKKENDE, NIEUWE UITGAVEN VAN HET
"ALGEMEEN RIJKSARCHIEF"

De heer Herman COPPENS stelde een geordende lijst samen van alle publikaties die het Belgisch "Algemeen Rijksarchief" sedert haar ontstaan in 1831 deed verschijnen. Wij tellen ruim 700 edities. Het boek dat volledig systematisch geordend is en van tussentitels voorzien werd, streeft naar volledigheid en het zal als repertorium wel, nu en dan tenminste, diensten kunnen bewijzen aan elke enigermate bedreven persoon (historicus, heemkundige, filoloog e.d.m.). Wij tikken voor eventuele belangstellenden volgende titelbeschrijving uit : "Publicaties van het Rijksarchief = Publications des Archives de l'Etat : 1831 - 1981", door Herman COPPENS (Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1982, 130 bladzijden, prijs onbekend; opgenomen in de reeks "Miscellanea Archivistica", deel 34).

* - - - - *

Een tweede, net zo opmerkelijk te noemen editie betreft een "Bio-bibliografisch repertorium van het wetenschappelijk personeel = Répertoire bio-bibliographique du personnel scientifique", insgelijks tweetalig van opzet en eveneens geredigeerd door Herman COPPENS (Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1981, 223 bladzijden, prijs onbekend. Reeks : "Miscellanea Archivistica", deel 30). Dit werkinstrument en referentiemiddel, in de vorm van een repertorium, biedt een summier overzicht van de resultaten van de activiteiten en verdiensten op historisch terrein van het wetenschappelijk personeel tewerkgesteld in de rijksarchieven tussen 1 januari 1969 en 31 december 1980. Elke notitie gewijd aan een archivaris omvat een curriculum vitae en een lijst van publikaties.

Mijn persoonlijke indruk vat ik als volgt samen : een welkome, overzichtelijk ingedeelde en verzorgde uitgave die op zijn tijd komt en het nuttige met het praktische verenigt. Het consulteren waard !

Emiel SMISSAERT

JAAK BESAGE versus PIET HEYN

De dood van de grote Hollandse Admiraal PIET HEYN wordt toegeschreven aan een Oostends kaperskapitein JAAK BESAGE. Een straat op de Vuurtorenwijk, de JACOB BESAGESTRAAT, herinnert ons op een discrete wijze aan dit feit. Het relaas van het gebeuren staat beschreven in BOWENS (1). Hierbij ligt het zwaartepunt bij het feit dat, dank zij de aanval van de Oostendenaar Jaak BESAGE, het vlaggeschip van de Hollanders het zwaar te verduren kreeg en Piet HEYN zo zwaar gewond werd dat hij kort daarop aan zijn verwondingen overleed. De tegenaanval van het Hollandse vlaggeschip was echter even fel zodat ook Jaak BESAGE er het hachje bij inschoot.

Dit gebeuren vond, in eigen land, weinig weerklank. Buiten de vermelding in BOWENS, vinden we nog twee geromantiseerde beschrijvingen bij GERBOSCH (2) en de BURBURE de WESENBEEK (3) en een korte, nuchtere vermelding bij J. VAN BEYLEN (4) en HAMBYE (5).

Van onze noorderburen moeten we over Jaak BESAGE niet veel informatie verwachten. Voor hen was de "Killer" van Piet HEYN een Duinkerker en Duinkerkers beschouwden zij, vanwege hun kapersactiviteiten, als vogelvrijverklaarden die zelfs niet gevangen genomen werden, maar gewoon over boord werden gegooid (het beruchte "voeten spoelen").

Ook bij onze zuiderburen moeten we Jaak BESAGE niet gaan zoeken want H. MALO (6) schrijft de dood toe aan Mathieu ROMBOUT, Duinkerker en Vice-Admiraal van Vlaanderen.

Hoe zat de vork nu eigenlijk in de steel ?

Laten we eerst even de tekst van BOWENS in herinnering brengen om daarna op basis van andere bronnen het relaas van dit gebeuren aan te vullen.

Nauwkeurige Beschryving der Stad Oostende.

Pieter Heyn, dien beroemden hollandschen Admiraal der zeventienste Eeuwe, ontmoette in het jaer 1629 dry oostendfche Kaepers, de welke hy aenstonds toezeylde, meynende die met den eersten Aenval t'overmeesteren; maer in plaets van hun de Vlagge te zien stryken, gelyk hy zig verbeeld had, ontmoette hy eenen hardnekkigen tegenstand. Een der oostendfche Schepen, gevoerd door Kapiteyn *Jac. Besage*, bediende zig zoo wel van zyn Geschut, dat den Admiraal *Heyn* door enen Kanonbal doorfchoten wierd. (a) Den hollandschen Onder-admiraal het Gevegt volvoerende, wierd den dapperen Kapiteyn *Besage* ook dood geschoten op zyn Dek, 'tgene niet konde beletten dat zynen Onder-kapiteyn standvastig aenhiel; maer de twee andere oostendfche Schepen alle hunne Masten en Zeylen verloren hebbende, wierden door d'Hollanders overmeesterd, en tot Rotterdam opgebracht, benevens het dood lichaam van den Admiraal *Pieter Heyn*, 'tgene op den 4 July met groote plegtigheyd begraven wierd in de groote Kerk tot Delft. Het Schip van Kapiteyn *Besage* liep in enen zeer slegten staet tot Oostende op, alwaer zyn lichaam begraven wierd in de Parochie-kerk der zelve Stad, wordende zyne Graf-ftede met het volgende Opschrift verheerlykt :

Tot loffelyck gedaght, der vroomen Capiteyn
Jacques Besage die, den Koninck t'Edel Greyn,
 Getrouwelyck heeft gedient, zynde onder het gebieden
 Van d'Edelmogend'Heer, die eere moet geschieden
Charles van Bourgonie, Graef van Wacken Reyn
 Waer door *Besage* heeft, in't groot Neptunus Pley
 Getoont syn kloek geweld, ten heeft hem noeyt verdrotten
 Den geusen Admiraal, heeft hy selfs dootgeschoten.
 T'was hunnen Generael, *Pieter Pieterffen Heyn*,
 Voor wie de groote Zee, scheen wesen veel te cleyn,
 Hy noemt hem onsen schrick, den roem der Batavieren
Besage wel gemoet, doet hem van 't leven swieren,
 En als hy met geweld, dit stuck had uytgerecht
 Zoo was hy wel te vreen, te blyven in't Geveght.
 Volhertigh in den strydt, is hy seer kloeck gebleven,
 Tot dat hy vechterhant, gelaeten heeft syn leven
 In Juny seventhien, t'jaer seshien hondert met
 Negen-en-twintigh maer, elck een die hier op let
 Tot laevenis van syn Ziel, hem u Gebedt wilt schenken,
 En ghyt den Heere wilt befaen die Ziel gedencken.

Op 26 maart 1629 wordt Pieter Pieterszoon HEYN aangesteld tot Luitenant-Admiraal van Holland en West-Friesland en op 19 april 1629 wordt hij beëdigd (7). Aan boord van de "Vliegende Groene Draeck" (4)(8), met als vlaggekaptitein Maarten Harpertszoon TROMP, vertrok hij in mei van hetzelfde jaar (7) aan het hoofd van 12 schepen (3) met een blokkadeopdracht voor de Vlaamse kust. Op 18 juni 1629 (11) ontmoet hij drie Duinkerkers die hij onmiddellijk aanviel (7) of die hem onmiddellijk aanvielen (8). De drie Duinkerkers die hem aanvielen waren in werkelijkheid drie Oostendse schepen waarover Mathieu ROMBAUT het algemeen bevel voerde (5) (10). De twee andere kapiteins waren J. BESAGE en Henri OSTEN, beide Oostendenaars (1)(2)(3).

Jaak BESAGE opende als bevelhebber van het Oostendse fregat "ANNA" de aanval waarbij hij het vlaggeschip als doelwit nam. De vrijheid van individueel handelen was bij de Duinkerkers spreekwoordelijk en een van hun bijzonderste wapens.

Bij deze aanval werd Piet HEYN door een kanonbal aan de schouder getroffen (5). Maarten Harpertszoon TROMP, die zijn admiraal getroffen zag, zette de tegenaanval in. Jaak BESAGE kreeg het aan boord van de "ANNA" zwaar te verduren. Hijzelf werd gedood maar zijn tweede "in bevel" kon zich vrijmaken en liep met de "ANNA" Oostende binnen (1)(2)(3).

Wat gebeurde er met de twee andere schepen? Volgens BOWENS werden ze beiden door de Hollanders overmeesterd en naar Rotterdam gebracht (1).

Naar alle waarschijnlijkheid werd echter alleen OSTEN met zijn schip overmeesterd en opgebracht naar Rotterdam, want Harpertszoon TROMP werd bij deze gelegenheid beloond met een gouden penning voor het veroveren van een Duinkerkerse kaper (9).

Mathieu ROMBOUT kon waarschijnlijk met zijn schip ontkomen, want nergens wordt vermelding gemaakt van een overmeestering bij deze gelegenheid (10).

Zoals in het verslag van BOWENS te lezen is, werd Jaak BESAGE, met de nodige eer, in de hoofdkerk van Oostende begraven. Piet HEYN kreeg op zijn beurt, op 's lands kosten, een begrafenis in de oude kerk van Delft. Dit op 4 Juli 1629.

J.B. DREESEN

-
- (1) Bowens, "Nauwkeurige Beschrijving van de Stad Oostende", Brugge 1792, deel 1 blz. 108.
 - (2) Gerbosch, "Amiraux et Corsaires Belges", Bruxelles 1943, blz. 211-216.
 - (3) Burbure de Wesenbeek, "Une Anthologie de la Marine Belge", Antwerpen 1963, blz. 338-340.
 - (4) J. Van Beylen, "Schepen van de Nederlanden", Amsterdam 1970, blz. 68.
 - (5) Hambye, "l'Aumonerie de la Flotte de Flandre au 17 Siècle", Louvain 1967, blz. 33.
 - (6) Malo, "Les Corsaires dunkerquois et Jean Bart", Paris 1913-14.
 - (7) Maritieme Encyclopedie, deel 3, Bussum 1971, onder Heyn P.P.
 - (8) J. Van Beylen, in de "Maritieme Geschiedenis der Nederlanden", Bussum 1977, deel 2 ; Oude Scheepstypen blz. 58.
 - (9) Maritieme Encyclopedie, deel 7, Bussum 1973, onder Tromp M.H.
 - (10) Maritieme Encyclopedie, deel 6, Bussum 1972, onder Rombout M.
 - (11) Volgens Hambye, zie (5); 17 juni en J. Van Beylen, zie (4); 20 juni.

blad 12 v:

(N.V.D.R. Ons nieuw repro-systeem maakt het mogelijk zwart-wit documenten weer te geven. Dus alsnog het "doodsantje" waarvan in vorige aflevering sprake "in extenso".)

Goede en getrouwe dienaar, omdat gy getrouw geweest zyt over weinig, zal ik u stellen over veel.
Matt. XXV, 21.

✠

TER ZALIGE GEDACHTENIS DER
ZEER EERWERDE

Moeder Walburga
(in de wereld Victoria-Barbara De Seure),
Algemeene Overste van het Gesticht der ZWARTE
ZUSTERS van BETHEL, gezeid *Kastanjeboom*,
BINNEN BRUGGE;

Geboren te Reninghe	18 Maert	1801.
In 't klooster getreden.	21 Ougst	1823.
Gekleed	29 December	1823.
Geprofest	9 Junj	1825.
Onder-moeder en Novitie- meesterase.	7 Maerte	1837.
Moeder	12 November	1850.
Stichte het nieuwe Huis te Oostende	20 Augusty	1857.
Overleden.	9 July	1859.

✠

Zy hield de oog op al de omgangen van haer huis en heeft haer brood in ledigheid niet geëten.
Prov. XXX, 16.

Door haer geloof, haer betrouwen, hare zachtmoedigheid en godvruchtigheid, spreekt zy nog tot ons na hare dood.
Heb. XI, 4.

Myne kinderen, gy weet welke myne zorg was voor u, myne liefde, myne verduidigheid, myn lyden.... Doet hetgeen gy van my geleerd, gehoord en gezien hebt, en de God van vrede zal met u zyn.
2 Tim. III, 10. — Philipp. IV, 9.

Kom, gebenedyde myns vaders,.... want ik was ziek en gy hebt my bezocht. *Matt. XXV, 34... 36.*

blad 13 r :

V
HET BOMBARDEMENT
VAN 1706

Op den 3 Juli 1706 wezende Zaterdag, tot den 6 derzelve maand heeft deze Stad Oostende, door de troupen van de geallieerde belegerd zijnde zeer furieuselijk bij nachte en bij dage gebombardeert geweest, waardoor de stad bijna teenemaal was geworden tot eenen mollenhoop: daar onder ook ons Klooster teenemaal gebrand en geruineert is geweest tot den gronde toe, zoo wel het oude als het nieuw couvent opgebouwd ten jare 1692 alsmede de Kerk met alle de ornamenten benevens alle de meubelen, kleederen, en huiscatheyl soo van het Klooster als religieusen, met eene menigte van de goederen en meubelen der borgerij, derwelke in eene gevouteerde Kelder verborgen wezende, en soo 'tscheen wel verzekert tegen den val van de bomben, evenwel door de brand van de Karkassen totaliter vernietigd

is geworden zoo dat wij arm als Job hebben geweest ons refuys moettende nemen in het waegghuys (weeghuis) totter tijd door de mildheid der aalmoessen, wij het oud couvent hebben opgebouwd en alzoo tusschen de Ruine ons verblijf genomen bij maikanderen op een Kamer tot het Klooster is ersteld geworden.

Het bovengemeld bombardement had vele welhebbende menschen verarmd, hetgeen de herstelling des Kloosters zoo zeer vermoelijkte, immers alles ging moeten met omgehaalde aalmoezen

blad 13 v :

Resolutieboek der stad Oostende 17 september 1706.
Op reg^{te} van Moeder Ancilla van religieusen ges^t
Swarte Susters binnen deser Stede door het bombardement in hunnen kercke en Clooster tesaemen geruineert, ver=soekende bij forme van aelmoese van stadt eenige assistentie, gejun^t vijftwintich pattacons in specie.

blad 14 r :

herbouwd worden.

Dus is het geheel treffend te weten hoe de zusters in dezen buitengewonen nood tewerk gingen.

God zegende hunnen arbeid, en de Kerk en Klooster kwamen ten voorschijn in den staat waarvan wij nu nog de overblijfsel van aanschouwen.

V

HOE DE ZUSTERS TE WERK GINGEN OM EENE NIEUWE KERK EN KLOOSTER TE BEKOMEN

§ 1. HET KLOOSTER

Wij hebben door de beschrijving van het bombardement gezien, hoe door hetzelfde de Kerk en het Klooster der zwarte zusters tot een molhoop veranderd en in asschen geleid waren. Wie zal dit verlies kunnen herstellen ! en hun te hulp komen !

Om uit alle deze onheilen het klooster te doen opstaan en een nieuw opterichten, deden de zusters, door de tusschenkomst van den Zeer Eerweerden Heer Pastor-Deken van Oostende, die ook hunnen bestierder was, een oproep aan de bermhertigheid van geheel het Katholieke land. Oostende kon geen hulp genoeg geven tot dit goed werk, de inwoners waren zelfs door deze beschieting arm geworden, en nog van het weinige die hun overgebleven was, hielpen zij de zusters.

Na te Oostende alles verzameld te hebben wat zij konden, begaven zij zich met het smeekschrift door den Zeer Eerweerden Heer Deken Willemans opgesteld, en door onze Magistraten echt en waarachtig verklaard, naar de stad Brugge, deze oudbekende weldadige stad, alwaar zij de oorlof van het magistraat verkregen, in date 13 Juli 1706, om aalmoezen om te halen

blad 15 r :

Van Brugge begaven zij zich op weg naar Gent, alwaar zij van de Schepenen van Keure, den 19 Juli 1706 verkregen den tijd van 14 dagen beginnende van 26 Juli, om binnen de Stad Gent aalmoessen te vragen tot het herbouwen van hun Klooster tot Oostende gebombardeerd.

Op den 21 Juli 1706 belaste Z.H. de bisschop van Gent alle de heeren pastors en predikanten dezelve omhaling behoorlijk te recommanderen.

De zusters deden ook eenen oodmoedigen voetval aan de Zeer Eerweerde Heeren Proost, Deken en Kapittel der Cathedrale Kerk van St. Baafs binnen Gent, biddende te mogen geassisteert worden in hunne tegenwoordigen grooten nood, verloren hebbende in de belegering geheel hun Kerk met alle ornamenten geheel het Klooster

Den 23 Juli 1706 stond het magistraat van Antwerpen ook aan de Zwarte Zusters van Oostende toe, acht dagen om gedurende dezelve te vragen aalmoessen tot herbouwen hun Klooster binnen Oostende gebombardeerd.

Z.H. Reginaldus, bisschop van Antwerpen, bij brieven ge= teekent in het bisschoplijk paleis den 24 Juli zelfde jaar 1706 recommandeerd aan een ieder de Religieusen Zwarte Zusters van het verbrand en gebombardeerd Klooster tot Oostende, verzoekende zoo als Z.H. de Bisschop van Gent gedaan had, de heeren pastors van de zusters te recommanderen aan hunne respective gemeenten.

Z.D.H. den Aartsbisschop van Mechelen, wilde

blad 16 r :

tot de herbouwing van het Klooster der Zwarte Zusters van Oostende werken, hij gaf den 6 Augustus 1706 toelating om te mogen een omgang doen, belastende de heeren pastors en predikanten den selven omgang aan de liefde en barmhertigheid van een ieder te recommanderen.

Op den zelfsten dag gaven Mijnheeren den Intendent en de Schepenen van de Commerce en Schipvaart, generale caritate meesters der Stad Brussel, aan de zusters den tijd van 14 dagen om gedurende dezelve aalmoessen om te halen.

Burgmeester en Schepenen der zelve stad Brussel, hielpen ook mede, en de Zeer Eerweerdige Heeren Deken en Kanoniken der Collegiale Kerk van de H.H. Michael en Gudula, vergaten de zusters van Oostende niet.

Burgmeester en Schepenen der stad Leuven, gaven den 21 Augustus 1706, aan de zusters van Oostende, toelating om aalmoessen te mogen omhalen. Den 7 September daarna, kwamen de zusters te Mechelen den omgang doen, met toelating van Burgmeester en Schepenen van date 6 september 1706.

Met alle deze verzamelde aalmoessen, van bijna geheel het land werden de Zwarte Zusters veel geholpen, om welhaast eenige hutten op te timmeren, daarna begonnen zij het Klooster te herbouwen, die spoedig voorgezet en gelukkig voltrokken wierd.

Zij bedankten den Heer, en vroegen zijnen zegen voor alle de goede, genegene en barmhertige menschen die hen geholpen hadden, zij hadden bij het vragen van de aalmoessen immers gezeid, dat zij voor hunne weldoeners en voor hunne steden zouden gebeden hebben.

los blad tussen 16 & 17 :

Dedimus R. adm. P. Fr. Isidore à S. Margarita Carmelitae
excalcedica Provinciæ Flandro Belgicæ

In quorum fidem

Roma die 20 may 1710

Ego in frasciplus reliquias Sanguinis et adipis
Ste Laurentii Martyris dono monialibus ingrarum sororis
Ostende degentibus

Datam Ostendæ 6 Augusti anno 1710

F. Isidorus à St Margarita
Carmelita Discalceatus

IN DIT NUMMER

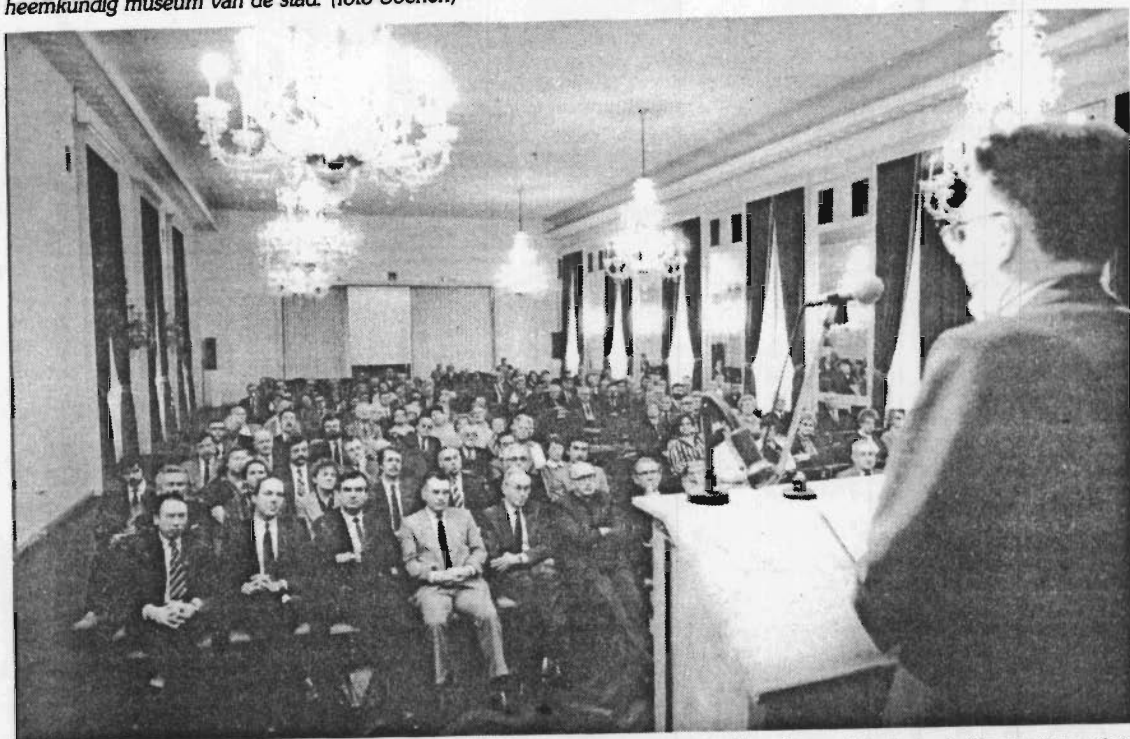
- blz. 2 : G. BILLIET : August Stracké (8)
blz. 8 : R. VANCRAEYNEST : Eene gevaerlijke en zeer besmettelijke ziekte ... anno 1665
blz. 10 : E. SMISSAERT : Albert Westerlinck, bezoeker van Oostende
blz. 13 : Oostendse Muziekmaatschappijen : de Harmonie "De Noordstar"
blz. 17 : J. KLAUSING : Frans Jacobs te Oostende
blz. 22 : I. VAN HYFTE : Grond te huur, anno 1865
blz. 23 : N.HOSTYN : Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende - XXV
blz. 27 : J.P. FELIX : Orgels in groot Oostende (17de en 18de eeuw)
blz. 33 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse kunstschilders - LII, LIII, LIV, LV, LVI, LVII, LVIII
blz. 35 : A. VAN CAILLIE : Batterij Gneisenau
blz. 37 : J.B. DREESEN : Jaak Besage versus Piet Heyn
blz. 40 : De zwarte nonnen te Oostende - een historiek deel 5

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

NOG EEN ECHO VAN ONS JULILEUMFEEST...

Het was directeur-generaal de hr. Muyldermans van RMT die heel toepasselijk de expo Oostende-Dover opende in het heemkundig museum van de stad. (foto Soenen)

Het bijna voltallig schepenkollege woonde de „akademische zitting” van de Plate bij en dat pleziede Omer Viaan. (foto Soenen)